

Pla Estratègic de l'Esport a Barcelona

Document de diagnosi.

Eix 3.

Una ciutat que promou la pràctica de l'esport, un esport que construeix socialment la ciutat

Desembre de 2002

Aquest document ha estat elaborat per:

Estratègies de Qualitat Urbana

Josep Maria Pascual i Esteve
Ramon Sanahuja i Vélez
Marta Tarragona i Gorgorió
Gemma Tort i Visús

Amb la col·laboració de la Direcció d'Esports de l'Ajuntament de
Barcelona

Presentació

En els anteriors eixos s'ha abordat la temàtica esportiva a la ciutat de Barcelona en relació als diferents vessants professionals de la mateixa: la projecció externa i l'atractivitat esportiva de la ciutat i els sectors d'activitat i coneixement amb incidència en l'economia i l'ocupació de la ciutat.

En aquest eix abordem l'esport des de la pràctica popular, els diversos vessants de la pràctica esportiva i des de l'òptica de l'activitat esportiva per a tothom, l'esport per grans grups d'edat (en edat escolar, l'esport i la gent gran) així com la perspectiva de gènere i l'esport.

S'emprarà el terme esport i activitat esportiva en el sentit ampli que es dona a la Carta Europea de l'Esport; així, es defineix l'esport com *tot tipus d'activitat física que per mitjà d'una participació organitzada o d'un altre tipus, tingui com a finalitat l'expressió o la millora de la condició física o psicològica, el desenvolupament de les relacions socials o l'assoliment de resultats en competicions de tots els nivells i la població en general.*

L'activitat esportiva té una incidència significativa en la vida quotidiana d'una gran part de la població de la ciutat, com posen de manifest les enquestes i les dades d'utilització de la xarxa d'equipaments esportius.

L'esport i la pràctica esportiva tenen un rol molt important en la construcció d'una ciutat amb cohesió. L'esport es constitueix com un element necessari encara que no suficient per la cohesió social d'una ciutat dinàmica i heterogènia, com és Barcelona. L'esport introdueix a moltes persones en organitzacions i associacions que tenen una incidència significativa en la vida social dels barris de la ciutat i, alhora, facilita la creació d'un àmbit per a l'exercici de la ciutadania.

Per exemple, l'esport és el principal factor d'associacionisme a la ciutat de Barcelona. De les persones associades: el 20,8% ho són de clubs esportius, seguits de lluny per les associacions de veïns (8,6%), les organitzacions culturals (7,2%) i les organitzacions ecologistes/ONG (3,8%).

Durant la dècada dels anys noranta s'ha constatat un important increment de la pràctica esportiva per part dels barcelonins, com queda reflectit en les enquestes sobre hàbits esportius a la ciutat que periòdicament es realitzen, i les xifres d'usuaris de les instal·lacions esportives municipals (l'any 2002 hi havia 156.000 barcelonins abonats a alguna de les instal·lacions esportives municipals i més de 200.000 persones participen anualment a actes esportius populars al carrer - cursa d'El Corte Inglés, Festa de Patins, Festa de la Bicicleta...).¹

No només s'ha produït un canvi quantitatiu sinó que també ha estat qualitatiu; els barcelonins han passat de considerar la pràctica esportiva com quelcom poc important, a donar-li força importància, sobretot en relació a la salut. Les grans tendències que es dibuixen en la pràctica esportiva actual giren entorn a qüestions relacionades amb l'esport i les dones, l'esport escolar, els clubs esportius i l'esport i la immigració, l'esport a l'espai públic, l'esport a les instal·lacions esportives

¹ Font: Ajuntament de Barcelona. *Barcelona, en forma. L'esport a Barcelona. 1992-2002*. 22 de juliol de 2002. Direcció d'Esports.

municipals, entre d'altres.

En aquest sentit, una de les grans tendències observades és l'augment de la pràctica esportiva de les dones, activitat que es desenvolupa, però, sota paràmetres diferents als dels homes. Les principals pautes de l'esport femení es centren en la pràctica esportiva individual a l'aire lliure, o en instal·lacions privades i amb la pràctica de nous esports (sobretot de fitness i manteniment).

En relació a l'esport escolar es posa de manifest, també al llarg de l'anàlisi qualitatiu, la necessitat de reflexionar sobre la estratègia que s'ha d'abordar davant la pràctica esportiva escolar i la creixent competència que altres activitats d'oci i lleure fan a l'esport escolar.

També es posa de manifest la situació que han d'afrontar els clubs esportius i associacions que veuen restringit el seu accés a instal·lacions esportives (preus d'ús de les instal·lacions, horaris,...), i que cada cop tenen més dificultat per reclutar esportistes i que compten amb pocs recursos per assolir els objectius que tenen com a clubs monoesport.

Per últim, una de les grans tendències esportives es centra en la qüestió de l'esport com a eina d'integració i cohesió social. En aquest sentit, tot i que ja es tractarà en profunditat, cal tenir present les limitacions de l'esport en l'àmbit de les polítiques socials. S'ha de tenir clar, des de l'inici, que l'esport pot esdevenir un instrument de cara a la cohesió i la integració social, però en cap cas pot considerar-se com una solució única a les problemàtiques socials que ha d'abordar la ciutat.

Malgrat que les dades són actualment positives, cal encara realitzar un esforç per facilitar l'accés a tots els col·lectius, aprofundir i aprofitar les potencialitats de la pràctica esportiva com a àmbit de formació al llarg de tota la vida, multiplicar l'oferta i els escenaris de la pràctica esportiva.

Una altra gran tendència és la vinculació de l'activitat físic-esportiva amb la salut i la seva cada cop més creixent utilització de la pràctica esportiva com a instrument de prevenció i de millora de la salut dels ciutadans i ciutadanes.

Des de la constatació de la diversitat d'agents que intervenen actualment en la provisió i producció d'activitats esportives - associacions, clubs, centres escolars, empreses, administració- cal una reflexió, amb perspectiva de futur, sobre el rol, les funcions, les formes de finançament i de gestió que han de permetre consolidar i ampliar l'oferta esportiva a la ciutat.

Específicament, des del reconeixement de la importància de l'associacionisme esportiu en la promoció i organització d'activitats esportives però també del seu impacte en la vida cultural i social de la ciutat, cal analitzar de quines formes es pot promoure, enfortir i garantir el seu desenvolupament.

3.1 LA PRÀCTICA DE L'ESPORT A LA CIUTAT. SITUACIÓ ACTUAL, ELS HÀBITES ESPORTIUS I TENDÈNCIES DE FUTUR	5
1. Presentació.....	6
2. Els hàbits esportius dels Barcelonins.....	6
2.1 El perfil dels practicants d'esport.....	9
2.2 Els obstacles per a la pràctica de l'esport.....	10
3. La pràctica esportiva federada	12
3.2 NENS I NENES I ADOLESCENTS. L'ESPORT EN EDAT ESCOLAR.....	17
4. Nens i nenes i adolescents. L'esport en edat escolar.....	18
4.1 Esport escolar i gènere.....	iError! Marcador no definido.
3.3 LA GENT GRAN I L'ACTIVITAT FÍSICA.....	24
5. La població de més de 65 anys a Barcelona	25
5.1 Condicionats de la pràctica esportiva de les persones grans.....	28
3.4 PRÀCTICA ESPORTIVA I GÈNERE.....	29
6. Pràctica esportiva i gènere.....	30
6.1 Tendències en la pràctica esportiva de les dones a Espanya	30
6.2 Tendència i situació actual de la pràctica esportiva de les dones a Barcelona	34
3.5 LA NOVA CIUTADANIA: DIVERSITAT CULTURAL I ESPORT.....	39
7. Perfil de la població estrangera resident a Barcelona	40
3.6 ESPORT I DISCAPACITATS.....	44
8. Esport i discapacitats.....	45
3.7 ELS LLOCS I ELS ESCENARIS DE LA PRÀCTICA DE L'ESPORT I L'ACTIVITAT FÍSICA: SITUACIÓ ACTUAL I PREVISIONS DE FUTUR.....	48
9. Els llocs i els escenaris de la pràctica de l'esport i l'activitat física: Situació actual i previsions de futur ⁴⁹	
9.1 Evolució de les instal·lacions esportives a la ciutat de Barcelona.....	49
9.2 Evolució dels abonats a les instal·lacions esportives.....	54
9.3 Esport i espai públic	55
9.4 La valoració dels ciutadans	66
3.8 EL SISTEMA DE PROVISIÓ I PRODUCCIÓ D'ACTIVITATS ESPORTIVES A LA CIUTAT.....	67
10. El sistema de provisió i producció d'activitats esportives a la ciutat. Presentació	68
10.1 El model de gestió directa municipal: Model Públic- Públic.	69
10.2 El model de gestió indirecta d'instal·lacions esportives municipals. Model Públic- privat. .	69
10.3 El model de gestió de clubs (sense afany de lucre) i amb patrimoni propi.....	70
10.4 El Model de gestió i propietat de centres privats.....	71
10.5 La valoració dels ciutadans	71
11. Esport i capital social: L'associacionisme esportiu.....	73
3.9 ELS VALORS ASSOCIATS A L'ESPORT.....	77
12. El valor educatiu de l'esport	78
12.1 El congrés de esport escolar i educació física en edat escolar.....	78
13. Els actes esportius com element d'identitat i projecció	82
14. Esport i salut.	83
15. Programes esportius com a eina de treball social.....	85
15.1 Programes esportius de reinserció social per a drogodepenents	86
15.2 Programes esportius de reinserció social per a interns de centres penitenciaris	86
BIBLIOGRAFIA	88

3.1 La pràctica de l'esport a la ciutat. Situació actual, els hàbits esportius i tendències de futur

1. Presentació

La Carta Europea de l'Esport defineix l'esport com tot tipus d'activitat física que per mitjà d'una participació organitzada o d'un altre tipus, tingui com a finalitat l'expressió o la millora de la condició física o psicològica, el desenvolupament de les relacions socials o l'assoliment de resultats en competicions de tots els nivells.

Per tant, a l'hora de parlar de la pràctica esportiva dels barcelonins hem d'emprar aquesta concepció oberta de l'esport que formula la Carta Europea.

L'esport i l'activitat física s'ha incorporat als hàbits quotidians dels ciutadans i les ciutadanes i són dues de les activitats d'oci a la que més temps dediquen.

L'activitat física és possible al llarg de tota la vida. Tanmateix, a cada etapa de la vida li corresponen esports i pràctiques determinades. En l'enquesta d'hàbits esportius, es posa de manifest aquesta afirmació. Els més joves fan esports que requereixen més esforç físic, i a mesura que l'edat avança, aquests són substituïts per activitats físiques, com per exemple caminar.

En aquest sentit, l'enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols per l'any 2000 fa palès aquest concepte ampli que de l'esport tenen els ciutadans de l'Estat espanyol. Així, a la pregunta sobre si les activitats cada cop més creixents com el gimnàs de manteniment, l'aeròbic, l'expressió corporal o les danses haurien de considerar-se com un esport, el 79% de les persones entrevistades consideraren que qualsevol activitat física que realitzi la població ha de considerar-se esport.

Caràcter ampli o restringit del que la població entén per esport (2000, 1995)

Caràcter de l'esport	2000	1995
Totes les activitats físiques que realitzi la població han de considerar-se com a esport	79%	76%
S'hauria de donar el nom d'esport a les pràctiques i activitats de competició	10%	11%
No té una idea molt clara	11%	11%
	(5160)	(4271)

Font: Enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols, 2000. Consejo Superior de Deportes.

Un dels factors que incideix en la pràctica esportiva dels barcelonins és l'existència d'una important xarxa de clubs i associacions esportives estesa per tota la ciutat i que abasta tot tipus de pràctiques esportives i franges d'edat. L'any 1998 hi havia a la ciutat més de 1.000 clubs i entitats esportives, amb 2.400 seccions esportives. A l'any 2002, el nombre de clubs i entitats esportives a Barcelona segons el cens d'entitats esportives era de 1.027. Aquesta xifra, per tant, és significativa de la importància de clubs i associacions esportives a Barcelona, i posa de manifest el ric teixit associatiu de la ciutat.

2. Els hàbits esportius dels Barcelonins

L'Ajuntament de Barcelona realitza des de l'any 1989 l'Enquesta sobre hàbits esportius dels barcelonins. Des de l'any 1989 s'ha realitzat tres enquestes, l'any 1989, l'any 1995 i l'any 1999.

L'objectiu principal d'aquesta enquesta és obtenir informació sobre la pràctica de l'esport i l'activitat física dels barcelonins i barcelonines. Conèixer la pràctica esportiva dels ciutadans és important per gestionar i programar més acuradament la pràctica esportiva a la ciutat. Cal esmentar que l'enquesta és un treball que permet elaborar la tipologia de ciutadans en funció de la relació que estableixen amb l'esport a parir de la realització de 2.000 entrevistes.

Les principals conclusions de l'enquesta són les següents:

- L'esport és un tema que interessa als ciutadans i ciutadanes. Concretament, un 64% es mostra interessat. En el període de deu anys s'ha passat de donar poca importància a l'esport, i a l'educació física donar-l'hi molta.
- Entre 1995 i 1999 es detecta una major adquisició d'hàbits esportius (entre els entrevistats de 15 a 59 anys l'augment de la pràctica esportiva se situa en un 5%). La seva pràctica és majoritàriament regular (mínim un cop per setmana), i aquesta va en augment (en cinc anys creix uns 7 punts).
- El 1999 la pràctica esportiva real se situa en el 69% del total d'entrevistats de 15 a 69 anys. Això significa que més de dos terços de la població practica algun esport i activitat física. La pràctica regular és la majoritària (59%), l'ocasional del 10% i la no pràctica del 31%.
- La pràctica de l'esport està molt diversificada, ja que es practiquen més de 60 esports diferents. Els més comú és caminar, natació recreativa, gimnàstica de manteniment i bicicleta. La seva pràctica supera al 10% i no requereixen una especialització ni un esforç físic considerable, són no estacionals i es poden realitzar a la ciutat.
- També són habituals el futbol, l'excursionisme, els esports d'hivern, el tennis, el futbol sala, córrer pel carrer, el bàsquet, la musculació, els esports de muntanya i l'aeròbic (entre el 4% i el 10%). Segueixen per ordre de més a menys pràctica els exercicis gimnàstics a casa, l'atletisme, les activitats subaquàtiques, els balls de saló i el ioga. Resten una cinquantena d'esports que practicats per una minoria (menys de l'1,5%).
- Els esports que es practiquen amb més regularitat són: caminar, gimnàstica de manteniment i bicicleta. Segueixen futbol i bàsquet. Els esports que es practiquen més ocasionalment i durant les vacances (excepte el tennis i el patinatge) en general requereixen desplaçar-se fora de la ciutat. Per exemple, l'excursionisme, els esports d'hivern i de muntanya, les activitats subaquàtiques, la caça i la pesca, la vela, el golf, rafting, motonàutica, barranquisme, puenting...
- Caminar és l'activitat física més practicada (31,7%), sobretot per les dones i les persones d'edat; els darrers anys no es detecta un augment rellevant d'aquesta activitat entre les persones de 15 a 59 anys. El nombre de persones que van en bicicleta també és similar al de fa cinc anys. En canvi, la natació (practicada pel 26%) i la gimnàstica (pel 26,7%) darrerament experimenten un augment pel que fa a les persones de 15 a 59 anys.
- En els últims anys ha disminuït el percentatge dels que no han practicat mai esport. De tota manera, cal tenir present que a mesura que augmenta l'edat és més habitual trobar persones que mai n'han practicat.

- Pel que fa a l'abandó de l'esport existeixen dos moments crítics: un entre els 18 i 21 anys i l'altre entre els 30 i 39 anys.
- Els que fan esport i activitat física ho fan per fer exercici i mantenir-se en forma. Altres motius perquè els agrada i per millorar la salut.
- Els homes practiquen més esport que les dones; tot i així, les diferències entre uns i altres es redueixen en els últims cinc anys. Els homes tendeixen a fer més esports d'equip (futbol, bàsquet), de muntanya i marítims (esquí, caça, pesca...) i de resistència física (atletisme...). L'excursionisme tant és practicat per homes i com per dones. Practiquen més regularment i per diversió, trobar-se amb els amics, jugar en equip i competir.
- Les dones abandonen abans la pràctica esportiva que els homes i també hi ha més dones no practicants. Les dones prefereixen caminar, la natació i fer gimnàstica, i ho fan per mantenir la línia i mantenir-se en forma.
- L'esport és habitual entre els joves, però a mesura que es van fent més grans van abandonant la seva practica per manca de temps i canvis de vida. La diversió, trobar-se amb els amics i competir són les raons que els motiven.
- Les persones d'edat mitjana i els professionals són els que més al·leguen la manca de temps i el cansament, però tendeixen a fer-ne ocasionalment.
- Les persones grans fan activitat física, bàsicament caminen i ho fan per motius de salut.
- La pràctica general de l'esport es normalitza. No només es fa més habitual entre la població, sinó que també es regularitza: es practica tot l'any i no només els mesos d'estiu; s'utilitzen més les instal·lacions esportives i menys altres espais com el carrer, els parcs...
- La majoria de les instal·lacions utilitzades a Barcelona pels consultats (en el 86% dels casos) tant poden ser privades com públiques. En general els usuaris es mostren satisfets de les instal·lacions i el seu nivell de satisfacció és més gran que anys enrera.
- L'esport es practica bàsicament amb amics i companys i de forma individual.
- La pràctica de l'esport augmenta amb el pas de tres generacions (avis, pares i fills). Concretament, el nombre de persones que fan esport supera al nombre de progenitors que també en fan o en feien. En el cas dels homes la xifra es duplica i en cas de les dones es triplica. Actualment també és més habitual que els joves tinguin uns pares esportistes que els adults.
- En comparació a fa cinc anys s'ha incrementat el nombre de persones de 15 a 59 anys que desitjaria fer exercici, i concretament esports d'hivern, gimnàstica, excursionisme, tennis, arts marcials...

Un altre dada complementaria pel que fa a la pràctica esportiva dels barcelonins i barcelonines és que Barcelona és la primera ciutat d'Europa i la tercera del món quant a nombre de ciutadans residents que són membres d'alguna instal·lació per a la pràctica esportiva. Segons l'estudi realitzat per la International Health and Racket Association, el 20% del residents són practicants inscrits a instal·lacions de

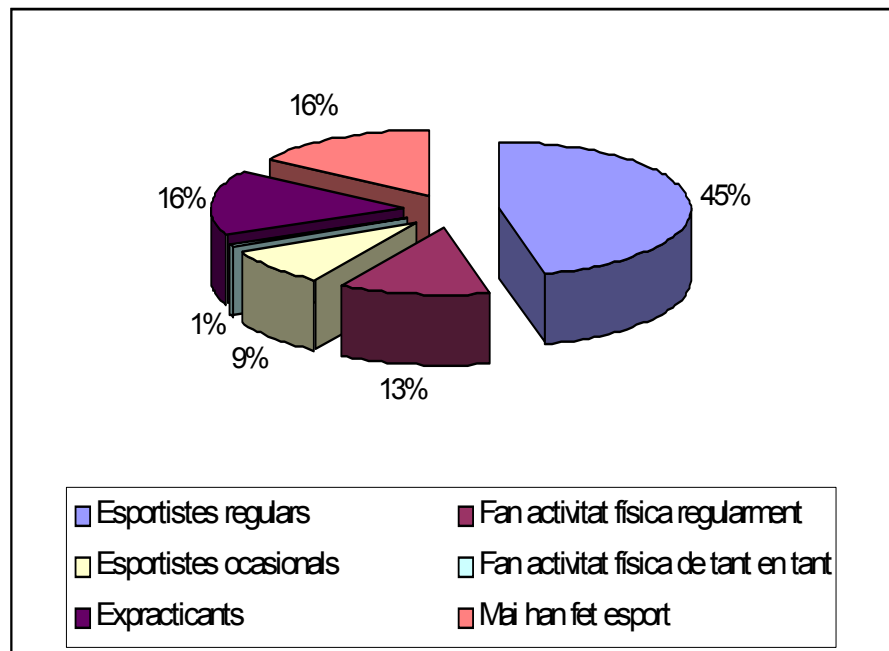
pagament.

2.1 El perfil dels practicants d'esport

A partir de l'enquesta d'hàbits esportius de la ciutat de Barcelona es poden detectar 5 perfils o grups diferents de practicants d'esport en funció de determinades característiques definitòries que els distingeixen de la resta de grups. Seguint amb la tipologia establerta en l'enquesta podem distingir entre:

- els esportistes regulars
- els que fan activitat física regularment
- els esportistes ocasionals
- els que fan activitat física de tant en tant
- els que són ex practicants

Distribució de perfils de practicants

Font: Elaboració pròpia a partir de l'enquesta d'hàbits esportius de Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

2.1.1 Els esportistes regulars

Representen el 46% del conjunt de consultats. En aquest grup hi ha més homes que dones. També hi predominen els solters. Les seves edats estan compreses entre els 15 i 64 anys, però sobretot es tracta de joves de 15 a 24 anys. Acostumen a ser titulats superiors i estudiants universitaris. Els que treballen exerceixen de professionals liberals, empresaris, quadres i

empleats. Són nascuts a la ciutat de Barcelona i s'expressen habitualment més en català que en castellà. Viuen principalment a l'Eixample, les Corts i Sant Gervasi. Fumen menys que la mitjana.

2.1.2 Els que fan activitat física regularment

Representen el 13% del conjunt de consultats i són persones que tenen el costum de caminar o fer alguna de les activitats físiques definides anteriorment, però no esport. En aquest grup la majoria són dones i persones de més de 54 anys. En general, la seva formació és bàsica, i són mestresses de casa i jubilats. El cap de família és o era treballador. Són persones nascudes a altres comarques i autonomies, i acostumen a parlar més castellà que català. Viuen a l'Eixample, Horta- Guinardó i Nou Barris. És dels grups que menys fuma.

2.1.3 Els esportistes ocasionals

Representen el 9% del conjunt de consultats. Aquest grup està format per més homes que dones, i per persones de 20 a 54 anys. Es tracta de solters i casats. D'alt nivell d'estudis. Són persones actives laboralment que exerceixen tot tipus de professió i també estudiants. Són nascuts a Catalunya i majorment de parla catalana. Viuen a Ciutat Vella, Eixample, Sarrià-Sant Gervasi, Gràcia, Horta-Guinardó i Sant Andreu. Fumen més que els esportistes regulars

2.1.4 Els que fan activitat física de tant en tant

Representen només el 0,6% dels consultats, de fet són només 12 casos. Bàsicament són mestresses de casa, amb un nivell bàsic d'estudis, i pel que fa a la llengua, castellano-parlants. El cap de família és treballador.

2.1.5 Els que són ex practicants

Representen el 15,8% del total de consultats. Són persones que abans havien practicat algun esport o activitat física, però actualment en no practiquen. Majoritàriament són homes, persones de 25 a 44 anys, casats. El seu nivell de formació és mig. Es tracta de treballadors i empleats. Són nascuts a Barcelona i la seva llengua habitual és el castellà. És el grup amb més fumadors.

2.2 Els obstacles per a la pràctica de l'esport

Els principals motius que argumenten els Barcelonins per a no practicar esport són:

- La manca de temps i, encara que en menor mesura,
- El fet de sortir cansat de la feina o del centre d'ensenyament.

Homes i dones citen els mateixos motius si bé en percentatges diferents.

Motius pels quals no es practica esport (1999)

	Homes	Dones
No tinc temps	69,3	74,0
Surt cansat de la feina	51,8	40,9
No li agrada	17,1	26,8
Per motius de salut	19,1	19,6
Per l'edat	19,8	11,9
Per manca d'instal·lacions esportives	14,4	11,9
No li van ensenyar a l'escola	6,2	14,1
No li veu la utilitat	5,1	5,5
Altres	10,1	16,3

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999.. Ajuntament de Barcelona.

3. La pràctica esportiva federada

Una de les formes tradicionals de la pràctica esportiva és la pràctica esportiva federativa.

- Un 13% dels barcelonins entre 15 i 54 anys tenen llicència federativa (mentre que al conjunt d'Espanya és del 6%).

Segons l'enquesta d'hàbits esportius a Barcelona de l'any 1999, un 13% de les persones que practiquen esport o activitat física ho fan de forma federada. Majoritàriament són joves i persones que fan esport amb regularitat. Aquest percentatge és força similar a l'obtingut en l'enquesta de 1995.

Actualment les federacions esportives s'han de replantejar el seu rol dins del sistema esportiu de la ciutat i buscar espais que els permetin el manteniment i promoció de la pràctica esportiva federativa.

El principal repte que han d'assumir les federacions gira entorn a l'encaix i ubicació del seu paper esportiu en relació als objectius de l'esport escolar i de la pràctica esportiva de competició dels clubs.

Finalment destacar la important evolució i progressos que l'esport federat d'alta competició ha tingut a Barcelona i Catalunya. Com a dada només assenyalar l'evolució del nombre de medallistes olímpics catalans en els darrers Jocs Olímpics.

Un indicador de l'eficàcia esportiva del país són les medalles per habitant: Cuba, una medalla per cada 322.000 habitants, EUA, una medalla per cada 2,7 milions d'habitants, Espanya, una medalla per cada 2,3 milions d'habitants, Catalunya, una medalla per cada 745.000 habitants. Això indica que, malgrat que la participació ha baixat, la qualitat ha millorat. Segurament hi ha menys esportistes catalans en els equips espanyols, però proporcionalment hi ha més medalles.

Si a Moscou 1980, el 40% dels esportistes espanyols eren catalans, a Sidney 2000, tot i que n'hi havia més, només representaven el 26%. El nombre de medalles i diplomes obtinguts s'ha mantingut pràcticament constant a Sidney i Atlanta i, si no tenim en compte Barcelona 92,

*Joan Antón Camuñas. **El programa Català d'Alt Rendiment**
11-13 setembre 2001*

A continuació es relaciona l'evolució de l'esport federat a Catalunya. La primera taula fa referència a l'evolució de les llicències federatives durant els anys noranta a dos mil. La segona taula fa referència a l'evolució del nombre de clubs per federació en el conjunt de Catalunya. La Informació ha estat proporcionada per l'UFEC.

Evolució del nombre de llicències federatives per esport. 1990-2000.

		ANY 90	ANY 95	ANY 00	%	Increment 1990-2000
1	FC FUTBOL	76.515	92.680	152.302	25,05	99,0%
2	FC BASQUETBOL	76.849	81.813	90.264	14,85	17,5%
3	FC CAÇA	61.894	69.877	64.889	10,67	4,8%
4	FC GOLF	7.808	16.867	37.236	6,12	376,9%
5	FC TENNIS	39.740	36.678	32.954	5,42	-17,1%
6	FC PESCA ESPORTIVA	4.950	14.840	28.324	4,66	472,2%
7	F ENT. EXCURSIONISTES de CATALUNYA	12.581	10.350	15.446	2,54	22,8%
8	FC PETANCA	11.637	12.559	15.207	2,50	30,7%
9	FC ACTIVITATS SUBAQUÀTIQUES	5.931	11.272	12.797	2,10	115,8%
10	FC TIR OLÍMPIC	11.872	9.000	11.706	1,93	-1,4%
11	FC ESPORTS D'HIVERN	11.545	1.175	11.455	1,88	-0,8%
12	FC NATACIÓ	8.745	11.894	11.112	1,83	27,1%
13	FC TAEKWONDO	15.815	13.315	10.303	1,69	-34,9%
14	FC PATINATGE	18.855	11.060	10.255	1,69	-45,6%
15	FC VELA	4.552	6.986	9.785	1,61	115,0%
16	FC CICLISME	7.698	12.187	7.297	1,20	-5,2%
17	FC HANDBOL	8.890	7.791	6.777	1,11	-23,8%
18	FC ESCACS	6.205	5.639	6.719	1,11	8,3%
19	FC JUDO	10.054	4.940	5.822	0,96	-42,1%
20	FC MOTOCICLISME	2.586	2.367	5.685	0,94	119,8%
21	FCE Disminuïts Psíquics	0	0	5.568	0,92	
22	FC KARATE	10.900	7.722	5.114	0,84	-53,1%
23	FC ATLETISME	6.952	4.428	4.322	0,71	-37,8%
24	FC VOLEIBOL	1.454	2.045	3.829	0,63	163,3%
25	FC HOQUEI	3.011	3.611	3.754	0,62	24,7%
26	FC GIMNÀSTICA	2.879	1.208	2.882	0,47	0,1%
27	FC HÍPICA	1.932	1.350	2.878	0,47	49,0%
28	FC AUTOMOBILISME	1.890	1.915	2.773	0,46	46,7%
29	FC PILOTA	1.775	1.915	2.390	0,39	34,6%
30	AE Sord de Catalunya	0	0	2.340	0,38%	
31	F. AÈRIA CATALANA	3.509	2.602	2.334	0,38	-33,5%
32	FC RUGBY	2.753	1.857	2.143	0,35	-22,2%
33	FC BEISBOL I SOFTBOL	879	1.729	1.899	0,31	116,0%
34	FC TENNIS de TAULA	7.392	2.052	1.871	0,31	-74,7%
35	FC BITLLES	760	1.283	1.602	0,26	110,8%
36	UC KORFBAL	0	0	1.571	0,26	
37	FC FUTBOL AMERICÀ	0	841	1.459	0,24	
38	FC ESQUAIX	2.538	842	1.316	0,22	-48,1%
39	FC ESPORTS per a MINUSVÁLIDS	0	1.360	1.282	0,21	
40	FC REM	574	610	1.264	0,21	120,2%
41	FC ESPELEOLOGIA	1.346	1.412	1.162	0,19	-13,7%
42	FC COLOMS ESPORTIUS	1.795	1.164	837	0,14	-53,4%
43	FC BOXA AMATEUR	233	401	802	0,13	244,2%
44	FC TRIATLÓ	0	0	732	0,12	

45	FC BILLAR	2.870	1.650	697	0,11	-75,7%
46	FC ESGRIMA	505	365	646	0,11	27,9%
47	FC DARDS	0	569	608	0,10	
48	FC BÀDMINTON	390	187	576	0,09	47,7%
49	FC SALVAMENT i SOCORRISME	350	197	484	0,08	38,3%
50	FC LLUITA	223	230	436	0,07	95,5%
51	FC CURSES d'ORIENTACIÓ	0	190	362	0,06	
52	AEC Paràlisi Cerebral	0	0	337	0,06	-
53	FC HALTEROFÍLIA	635	375	299	0,05	-52,9%
54	FC COLOMS MISSATGERS	290	280	281	0,05	-3,1%
55	FC ESQUÍ NÀUTIC	546	333	266	0,04	-51,3%
56	FC MOTONÀUTICA	3.250	302	209	0,03	-93,6%
57	FC PIRAGÜISME	525	499	171	0,03	-67,4%
58	FC POLO	67	48	82	0,01	22,4%
59	FC TIR amb ARC	1.519	784	0	0,00	-100,0%
60	FC TIR al VOL	0	120	0	0,00	
61	FC PENTATLÓ I TRIATLÓ	565	554	0	0,00	-100,0%
62	FC LLABRERS	0	0	0	0,00	
		469.029	480.320	607.993	100,00	

Font: UFEC.

Les 5 Federacions amb més esportistes federats són la de futbol, bàsquet, caça, golf i tennis. La suma d'aquestes 5 federacions comporta el 60% del total de persones federades de Catalunya.

El nombre de persones federades a incrementat força des de 1990 a l'any 2000, al passar de 469.000 a 607.993, es a dir un 29,6%.

Cal remarcar aquest important creixement del nombre de persones amb llicències, que té especial importància si es té en compte que la població de Catalunya en aquest mateix període de temps ha incrementat en 1,9% i, paral·lelament, a patit un important procés d'envelliment. Podem afirmar que en el conjunt de Catalunya els 607.993 persones federades representen el 9,7% del total de població.

També podem destacar que durant els anys noranta s'han creat les federacions catalanes de FC de Paràlisi cerebral, la FCE Disminuïts Psíquics, FC ESports per a Minusvàlids i de sord. ????????

Evolució del nombre de clubs per federació a Catalunya. 1997 a 2000.

	Any 97	Any 00	% Clubs	Nº clubs 97-2000
FC FUTBOL	1.185	1.704	20,0%	44%
FC CAÇA	840	795	9,3%	-5%
FC CICLISME	510	783	9,2%	54%
FC PETANCA	215	447	5,2%	108%
FC BASQUETBOL	469	347	4,1%	-26%
F ENT. EXCURSIONISTES de CATALUNYA	263	305	3,6%	16%
FC PATINATGE	355	297	3,5%	-16%
FC TENNIS	275	269	3,2%	-2%
FC ESCACS	296	241	2,8%	-19%
FC PESCA ESPORTIVA	230	235	2,8%	2%
FC TAEKWONDO	242	213	2,5%	-12%
FC TIR OLÍMPIC	250	155	1,8%	-38%
FC JUDO	392	135	1,6%	-66%
FC GIMNÀSTICA	142	130	1,5%	-8%
FC VOLEIBOL	93	125	1,5%	34%
FC ACTIVITATS SUBAQUÀTIQUES	107	120	1,4%	12%
FC NATACIÓ	117	119	1,4%	2%
FCE DISMINUÏTS PSÍQUICS	0	117	1,4%	
FC HANDBOL	123	116	1,4%	-6%
FC TENNIS de TAULA	111	114	1,3%	3%
FC ATLETISME	116	109	1,3%	-6%
F. AÈRIA CATALANA	99	105	1,2%	6%
FC KARATE	79	103	1,2%	30%
FC PILOTA	101	103	1,2%	2%
FC MOTOCICLISME	106	102	1,2%	-4%
FC VELA	95	100	1,2%	5%
FC BITLLES	102	95	1,1%	-7%
FC AUTOMOBILISME	62	89	1,0%	44%
FC ESPORTS D'HIVERN	93	79	0,9%	-15%
FC COLOMS ESPORTIUS	132	72	0,8%	-45%
FC ESPORTS per a MINUSVÀLIDS	38	59	0,7%	55%
FC HÍPICA	52	58	0,7%	12%
FC GOLF	68	55	0,6%	-19%
FC ESPELEOLOGIA	64	55	0,6%	-14%
FC BILLAR	83	54	0,6%	-35%
FC TIR amb ARC	50	52	0,6%	4%
FC BOXA AMATEUR	20	40	0,5%	100%
FC ESQUAIX	36	39	0,5%	8%
FC MOTONÀUTICA	34	39	0,5%	15%
FC TRIATLÓ	0	34	0,4%	
FC BÀDMINTON	15	31	0,4%	107%
FC RUGBY	24	27	0,3%	13%

FC REM	22	24	0,3%	9%
FC DARDS	34	24	0,3%	-29%
FC PIRAGÜISME	20	23	0,3%	15%
FC CURSES d'ORIENTACIÓ	18	22	0,3%	22%
AEC PARÀLISIS CEREBRAL	0	21	0,2%	
FC BEISBOL I SOFTBOL	15	19	0,2%	27%
FC FUTBOL AMERICÀ	14	18	0,2%	29%
FC ESQUÍ NÀUTIC	36	17	0,2%	-53%
AE SORDS DE CATALUNYA	0	15	0,2%	
FC COLOMS MISSATGERS	20	14	0,2%	-30%
FC HOQUEI	14	13	0,2%	-7%
FC ESGRIMA	11	11	0,1%	0%
UC KORFBAL	0	10	0,1%	
FC SALVAMENT i SOCORRISME	15	10	0,1%	-33%
FC LLUITA	7	9	0,1%	29%
FC HALTEROFÍLIA	61	8	0,1%	-87%
FC POLO	6	6	0,1%	0%
FC TIR al VOL	0	4	0,0%	
FC LLABRERS	2	2	0,0%	0%
FC PENTATLÓ I TRIATLÓ	35	0	0,0%	-100%
	8.014	8.539	100,0%	7%

Font: UFEC.

- El nombre de clubs a Catalunya ha augmentat en un 7% entre l'any 1997 i l'any 2000.

3.2 Nens i nenes i adolescents. L'esport en edat escolar.

4. Nens i nenes i adolescents. L'esport en edat escolar.

L'evolució demogràfica de la població de Barcelona en els darrers vint anys a suposat que la població de 0 a 14 anys hagi passat de ser el 21,3% del total a només 11,6%. El nombre de nens i nenes ha passat en termes absoluts de 376.956 a 175.541 entre els anys 1981 i 2001. Al mateix temps la població més gran de 65 anys ha incrementat fins arribar al 22% de la població resident.

Evolució del grup d'edat de 0 a 14 anys.

ANY	GRUP (0 -14)	% S .Total
1981	376.956	21,3%
1986	305.316	17,9%
1991	236.828	14,4%
2001	175.541	11,6%

Font: Ajuntament de Barcelona.

A continuació es realitza una breu descripció sobre la situació actual **entorn a l'esport en edat escolar** (esport en edat escolar inclou tot l'esport adreçat a la franja d'edat entre 6-16 anys).

Assegurar un bon inici en la pràctica esportiva en aquestes edats és fonamental per introduir a totes les persones en l'esport com a hàbit per a tota la vida pels importants beneficis, educatius, socials, i sanitaris que comporta.

- En una perspectiva temporal de 20 anys s'ha produït un continu descens del nombre absolut de nens que practiquen esports, tant a les escoles com en els clubs esportius (fonamentalment per motius demogràfics). La població Barcelonina de 0 a 14 anys ha passat de 376.956 l'any 1981, a 236.828 l'any 1991 i a només 175.541 l'any 2001.

De cara als propers anys es preveu un relatiu increment del nombre de naixements, especialment gràcies a l'impuls dels fills dels immigrants (el 17% dels naixements a Barcelona l'any 2001 eren fills d'immigrants) i els fills de les nombroses generacions nascudes a finals dels seixanta i principis dels setanta que, a mig termini, es reflectirà en augments del nombre d'escolars matriculats a les escoles i, per tant, en un increment del nombre potencial d'escolars que practiquin esports.

Evolució nombre de naixements a Barcelona

Any	Homes	Dones	Total
2000	6.785	6.283	13.068
1999	6.356	6.203	12.559
1998	6.273	5.731	12.004

Font: Idescat

- La important disminució de la població barcelonina de 0 a 15 anys ha provocat que sovint els clubs esportius es trobin en dificultats per a incorporar nous esportistes a les categories inferiors.
- A Barcelona el nombre d'alumnes involucrats en les competicions esportives organitzades pel CEEB s'ha estabilitzat al voltant dels 25.000 escolars per any en els darrers 6 cursos. El CEEB organitza competicions escolars en les

quals hi participen nens i nenes en edat escolar del centres educatius de la ciutat – públics i privats – però també equips de clubs i entitats esportives, així com d'altres entitats (AAVV, casals, centres cívics...).

- En el curs 1995-1996 hi havia un 11,4% de nens involucrats en les competicions organitzades pel CEEB sobre el total de matriculats en escoles públiques i privades de Barcelona, mentre que en el curs 2000-2001 el percentatge havia pujat fins el 16%.
- En relació a l'esport en edat escolar, cal tenir en compte que, a més de les competicions esportives organitzades pel CEEB, hi ha molts escolars involucrats en altres activitats esportives. Per exemple, hi ha un important nombre d'escolars que participen en competicions organitzades per les pròpies federacions, o bé escolars que practiquen natació sense competir (cursos de natació), etc. Segons l'Informe d'Activitats esportives en Horari no lectiu als centres docents, el curs 1997-1998 hi havia 45.554 nens i nenes involucrats en activitats esportives en horari no lectiu.
- És constata, pel que fa als escolars que participen en competicions esportives organitzades, una inferior pràctica de l'esport en edat escolar per part de les noies. La diferència és força substancial: en el curs 2001-2002 els nois representaven el 69% dels practicants en els jocs esportius escolars, mentre que les noies només eren el 31%. Pel que fa al total d'alumnes involucrats en totes les activitats esportives en horari no lectiu, el 62,6% corresponia a nens i el 37,4% a nenes (any 1998) ².
- Segons l'Informe d'Activitats esportives en Horari no Lectiu als centres docents, en el curs 1997-1998 hi ha diferències molt significatives pel que fa als tècnics i monitors esportius d'activitats en horari no lectiu. El 75% són homes i només un 25% són dones.
- En relació als tècnics, l'enquesta de l'any 1998 constata una baixa qualificació, remuneració i precarietat laboral.
- En relació a la concepció i el paper que ha de jugar l'esport en aquestes edats, existeixen certs punts de vista divergents entre els clubs i federacions i les escoles. Els primers donen més importància als aspectes competitiu i tècnic (perceben l'esport en edat escolar com una base, i la garantia que en el futur disposaran d'esportistes de competició), mentre que els segons donen més importància al valor educatiu de l'esport, especialment en edats fins els 14 anys. La relació entre clubs i federacions i escoles és sovint conflictiva i enfrontada. Tanmateix la compatibilitat d'ambdós objectius ha de ser possible.
- En els darrers anys també s'han produït importants canvis en la concepció de l'oci i les activitats adreçades al nens i joves. Cada vegada, existeixen més ofertes de lleure i d'oci per a nens i joves que competeixen amb l'oferta esportiva. També, dins del propi camp de l'oferta esportiva, s'ha produït un important increment i diversificació. En aquest sentit, un nou factor a tenir en compte en els darrers anys és l'aparició d'operadors privats que ofereixen activitats esportives en horari no lectiu.

² l'Informe d'Activitats esportives en Horari no Lectiu als centres docents el curs 1997-1998. (inclou totes les activitats esportives extraescolars, les organitzades pel CEEB i altres). Ajuntament de Barcelona.

- Sovint l'esport és menys valorat o menyspreat en relació a altres activitats en horari no lectiu de caire cultural, com poden ser la música, la dansa, els idiomes, etc. En aquest sentit, es podria afirmar que, en general, les activitats esportives en horari no lectiu no gaudeixen de gran prestigi.
- Als pares, degut a les creixents incompatibilitats entre el món del treball i l'atenció a la família, els resulta difícil dedicar més atenció i temps als esports (per exemple els caps de setmana). Això fa que l'obligació de competir tots els dissabtes dissuadeixi a moltes famílies de comprometre's en la pràctica esportiva dels seus fills. En determinats esports, els horaris d'entrenaments i accés a instal·lacions esportives es veuen condicionats en funció de la seva disponibilitat, cosa que implica horaris que causen importants trastorns familiars, dificultat de compatibilitat i importants esforços familiars (hores perdudes, ...).
- Pel que fa a l'organització de l'esport en edat escolar a les pròpies escoles hi ha hagut canvis molt importants. En el passat, les activitats escolars estaven fonamentalment organitzades per les pròpies escoles; pels professors - sovint de forma altruista. Actualment l'activitat escolar passa a dependre de les AMPA, especialment a les escoles públiques. Així, l'any 1998 en el 55% de les escoles de Barcelona les activitats esportives estaven organitzades per les AMPA³. A la resta d'escoles, l'organització de les activitats esportives estava en mans, o bé el Consell escolar o directiu (31%), o d'un club o associació esportiva (13,6%). A les escoles privades concertades hi acostuma a haver un model professionalitzat de la gestió de l'esport escolar, especialment en horari no lectiu (hi ha coordinadors i responsables remunerats de l'esport en edat escolar), mentre que en les públiques això és més difícil.
- En relació a la funció organitzadora de l'esport escolar en horari no lectiu per part de les AMPA cal assenyalar que els canvis freqüents de les mateixes provoca alguns inconvenients com la manca de continuïtat de les ofertes esportives.
- El nombre d'escolars participants en les competicions organitzades de les escoles públiques és molt inferior al de les escoles privades. En aquest punt cal tenir en compte que les escoles públiques solen tenir un nombre d'alumnes inferior a les privades amb la qual cosa és més difícil la creació d'equips esportius complets a no ser que siguin equips mixtos. Tot i que els equips mixtos afavoreixen la co-educació, moltes vegades pateixen problemes d'acceptació.
- D'altra banda, algunes escoles – fonamentalment privades concertades en la Secundària- han optat per crear clubs federats i integrar-se a les competicions federades i abandonar la competició escolar degut al baix nivell de competitivitat. (El 13,6% de les escoles tenen les seves activitats esportives en horari no lectiu organitzades per un club o entitat esportiva).
- També es constata una important pèrdua d'escolars involucrats en activitats

³ Informe d'Activitats esportives en Horari no Lectiu als centres docents el curs 1997-1998. (inclou totes les activitats esportives extraescolars, les organitzades pel CEEB i altres). Ajuntament de Barcelona.

esportives en el pas de l'ensenyament primari al secundari, especialment pel que fa als centres públics.

- A Barcelona hi ha un 66,2% d'escoles que realitzen activitats esportives en front del 33,8% que no en realitzen. La diferència més important es produeix entre l'escola primària i la secundària. Hi ha 30 punts de diferència entre el percentatge d'escoles de primària i secundària en l'organització d'activitats esportives en horari no lectiu. (Curs 1997/98)
- En els darrers anys, la dotació d'instal·lacions esportives a les escoles de la ciutat de Barcelona ha millorat molt. Així, el conjunt de la ciutat disposava l'any 1998 de 1.230 espais esportives en centres d'ensenyament, de les quals 536 estaven a centres públics i 694 a centres privats.

A continuació desenvolupem algun dels punts esmentats en l'anterior apartat.

En el curs 2000-01, el nombre d'alumnes matriculats a les escoles públiques de Barcelona és del 35% davant un 65% d'alumnes de centres privats.

Nombre d'alumnes matriculats a les escoles de Barcelona. Curs 2000/2001.

Curs 2000-01	Públic	Privat	Total	Públic	Privat
Primària	26.879	45.881	72.760	36,9%	63,1%
BUP/COU	99	253	352	28,1%	71,9%
ESO	17.731	37.531	55.262	32,1%	67,9%
Batxillerat i Mòduls prof.	11.069	18.427	29.496	37,5%	62,5%
TOTAL	55.778	102.092	157.870	35,3%	64,7%

Font: Anuari estadístic de Barcelona.

Context socio-demogràfic caracteritzat per la disminució en els darrers anys del nombre de nens en edat escolar.

Grup d'edat de 0 a 15 anys. Barcelona.

	1981	1986	1991	1996	2000
Població 0 a 15 anys	402.169	329.851	260.781	196.932	175.541
% sobre el total de Barcelona	22,9%	19,4%	15,9%	13,1%	11,6%

Font: Idescat. (Pel 2000 correspon, a 0 a 14 anys)

El grup d'edat de nens disminueix constantment. L'any 1996 hi havia la meitat de nens del grup d'edat de 0 a 15 anys que l'any 1981.

La disminució en el nombre d'efectius en edat escolar redueix molt el nombre d'equips integrats tant en les competicions escolars com el nombre de nens que passen a formar part de l'esport federat.

Molts clubs i entitats tenen veritables problemes per incorporar nens a les categories inferiors dels seus clubs.

Per una altra banda cal destacar el canvi d'hàbits socials que tenen importants conseqüències per a l'esport escolar.

- Els canvis demogràfics, caracteritzats per un important descens de la natalitat i un increment de l'esperança de vida, i l'accés massiu de la dona al món laboral, ha **provocat importants canvis a les estructures familiars així com en el rol de pares i mares.**
- Per una altra banda en els darrers anys **l'esport ha hagut de fer front a una important competència d'altres tipus d'ofertes adreçades als nens i nenes** (ofertes culturals, musicals, oci, etc.)
- La generalització de les segones residències a grans capes de la societat provoca que molt poques famílies estiguin disposades a sacrificar els caps de setmana per les competicions esportives – escolars o federades – dels seus fills. En aquest sentit, alguns esports escolars que redueixen la competició a unes poques dates fixes en el calendari tenen més èxit que els que suposen competició cada cap de setmana.

Algunes tendències relacionades amb la funció educativa dels pares senyalen:

- Es produeix una demanda creixent d'orientacions sobre la pròpia funció educativa; de forma coherent amb una major consciència de la importància de la formació i l'interès en millorar les condicions de creixement dels fills.
- **Tot i que objectivament els pares estiguin menys temps amb els fills, i que han d'afrontar una major competència d'altres agents de socialització**, resulta aventurat concloure que les famílies actualment s'ocupen menys de l'educació dels fills. Hi ha indicis que mostren que les parelles duen a terme plantejaments molt més individualitzats i reflexius dels problemes que afecten els fills.
- Es constata certa **inseguretats o desorientació dels pares en el moment de definir models de futur per als fills**. Els pares, difícilment poden recolzar-se en la tradició o en l'experiència per a abordar moltes de les decisions que han d'abordar.
- **Els pares sovint troben a faltar punts de referència en la seva tasca educativa** front a les transformacions en els rols de la família; la superabundància d'informació i de models alternatius proporcionats pels mitjans de comunicació són també un factor important.
- Si bé la família constitueix la principal referència per a la socialització dels fills – la transmissió de creences, valors i actituds -, també perd influència davant la creixent eficàcia d'altres mitjans. Aquest fet es tradueix en una **certa "delegació de responsabilitats en el centre educatiu"**. Però també es tradueix en una major demanda d'orientacions i criteris.
- Però al mateix temps, es constata també una tendència a la sobreprotecció, a considerar l'educació únicament com a instrument per garantir la competitivitat.

Com a conclusió podem afirmar que la davallada en nombre absolut del nens, així

com la competència d'altres ofertes complementàries d'activitats en horari no lectiu i el canvi d'hàbits familiars, comporta un descens del nombre de practicants – tant de l'esport escolar com del federat - i provoca greus dificultats a molts clubs per trobar nens disposats a integrar-se en les categories de les disciplines esportives i començar a participar en competicions federades.

També en el trànsit de l'ensenyament primari al secundari es produeix una important davallada del nombre d'escolars involucrats en les activitats esportives dels centres, que és especialment greu en els centres públics d'ensenyament secundari.

3.3 La gent gran i l'activitat física.

5. La població de més de 65 anys a Barcelona

La població de Barcelona ha anat disminuint des de l'inici dels anys vuitanta situant-se a l'inici del nou mil·lenni en el llindar dels 1,5 milions de persones. Al mateix temps la població de Barcelona ha patit un procés d'envelliment força important.

Població per grups d'edat. Grans grups d'edats i sexe. Any 2000.

Grup d'edat	Total	%	Homes	%	Dones	%
0 a 14	175.541	11,6%	89.984	12,7%	85.557	10,6%
15 a 29	299.104	19,8%	152.052	21,5%	147.052	18,3%
30 a 44	335.125	22,2%	163.880	23,2%	171.245	21,3%
45 a 64	371.536	24,6%	174.004	24,6%	197.532	24,5%
65 i mes	331.665	21,9%	127.863	18,1%	203.802	25,3%
	1.512.971	100,0%	707.783	100,0%	805.188	100,0%

Font: Ajuntament de Barcelona. Anuari estadístic 2002.

La població de Barcelona de 65 i més anys és de 331.665 persones. Aquest grup d'edat ha anat incrementant el seu pes en el conjunt de la ciutat. Fins al punt de quasi doblar a la població entre 0 i 14 anys que és de 175.541 persones.

Actualment el 22% de la població de Barcelona té 65 o més anys. La tendència indica que aquest col·lectiu no deixarà de créixer en els propers anys.

En els darrers anys ha crescut la població de jubilats i prejubilats que es caracteritzen per disposar d'un major disponibilitat de temps lliure i un potencial d'auto-organització important però també tenen noves necessitats a les que cal donar resposta.

En aquest sentit les activitats esportives i d'activitats físiques adreçades a aquest grup d'edat són cada cop més necessàries, donada la seva creixent importància demogràfica.

L'evolució en els darrers anys de les persones de 65 i més anys a Barcelona

ANY	GRUP (+65)	% S .Total de la ciutat
1981	235.980	13,3%
1986	252.289	14,8%
1991	285.481	17,4%
2001	331.665	21,9%

Font: Ajuntament de Barcelona.

Cal assenyalar que hi ha un major nombre de dones més grans de 65 anys que no pas homes.

L'envelliment de l'estructura d'edats de la població es veu sovint des d'una perspectiva negativa. L'envelliment es considera un problema social, demogràfic i econòmic. Aquesta perspectiva oblida que si hi ha una aspiració compartida mundialment, aquesta és la de viure més anys. L'envelliment, que és en bona part conseqüència del constant increment de l'esperança de vida generalitzada a tots els nivells socials, cal enfocar-lo com el que és: un resultat; potser el més positiu que afronta la humanitat.

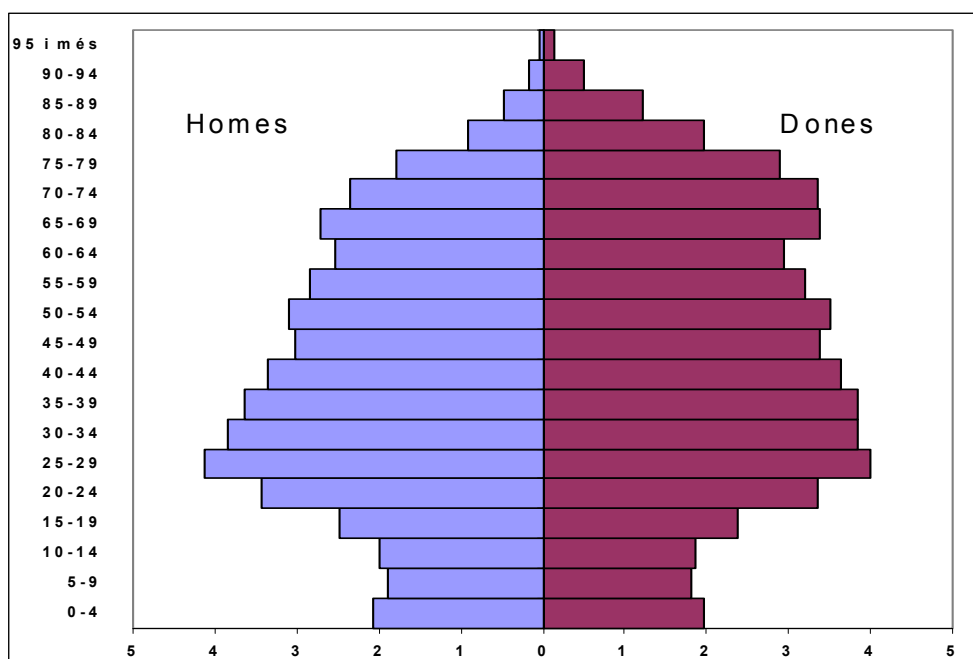
En aquest sentit Anna Cabré afirma.⁴

"L'envelliment se'ns presenta gairebé sempre com un problema; la comparació a nivell internacional porta, però, a considerar-lo com el que realment és, com la manifestació estadística d'un privilegi. Pràcticament, totes les ciutats que podríem pensar de prendre com a model pels seus millors indicadors de desenvolupament humà, social i econòmic són ciutats més velles que Barcelona. La correlació entre envelliment demogràfic i desenvolupament és aclaparadora, particularment en àmbits urbans."

L'anticipació de l'edat de la jubilació i l'increment de l'esperança de vida comporta la disposició de molt més temps lliure i en millors condicions psíquiques i físiques que en el passat, que cal canalitzar positivament i activament en benefici de la pròpia persona i també de la societat en general.

Principals Temàtiques Socials. Pla Integral dels serveis socials de Barcelona.

D'una altra banda, l'increment de l'esperança de vida significa també un increment de l'índex de sobreenvelliment, l'increment d'un sector de població gran en situació de dependència i precarietat econòmica, social, física i psicològica, i que exigirà un augment important dels recursos d'atenció social i sanitària i millorar la seva coordinació.

En relació a l'enquesta d'hàbits esportius de Barcelona de l'any 1999 podem destacar algunes conclusions en relació a l'activitat física de la gent gran.

- La principal activitat física de les persones més grans de 65 anys és caminar.
- **A mesura que augmenta l'edat és més habitual trobar persones que no han practicat mai esport.** Concretament, tots els joves de 15 a 24 anys n'han practicat, de 25 a 44 anys un 4% no n'ha fet, dels 45 a 54 anys un 7%, i a partir dels 55 anys un 15%.

⁴ Anna Cabré. "Reflexions sobre el canvi en l'estructura per edats dels residents a la ciutat de Barcelona " Barcelona Societat, 1. Ajuntament de Barcelona, (1993).

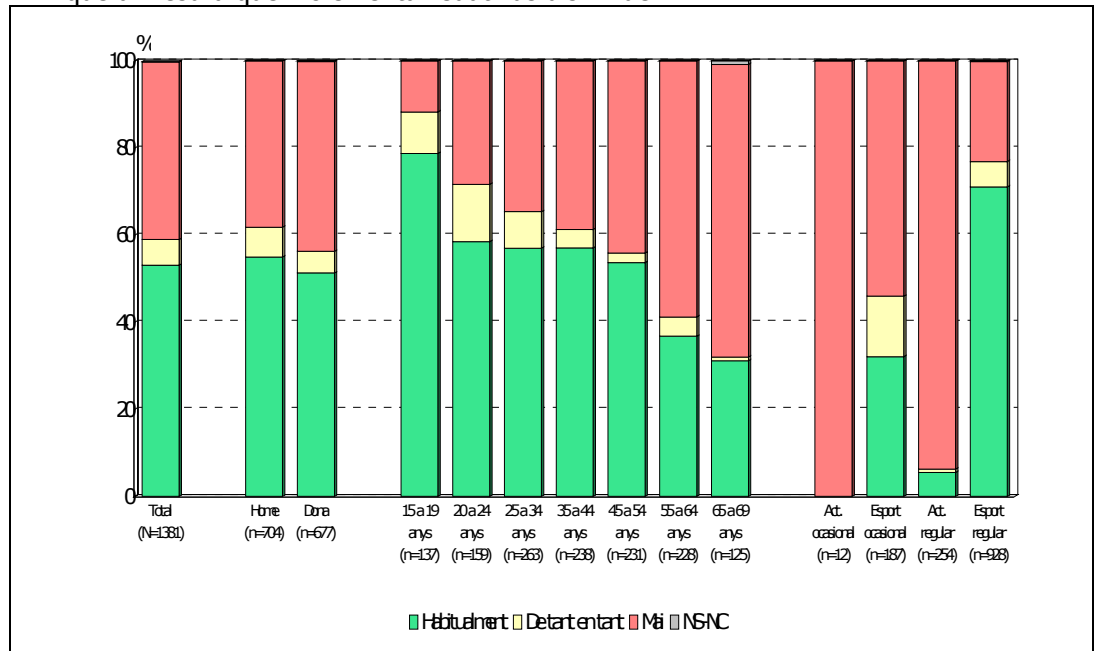
- A cada etapa de la vida es practiquen uns esports determinats més adequats amb l'edat. Dels 45 als 54 les activitats físiques més practicades són caminar, natació recreativa, gimnàstica de manteniment i ioga; alguns continuen amb les seves afeccions: vela, golf, caça i pesca. I a partir dels 55 anys sobretot caminen, fan gimnàstiques especials i continuen les afeccions de vela, golf, caça i pesca.

Esports més practicats per persones de 55 i més anys

	De 55 a 64 anys	De 65 i més anys
Caminar	61%	68%
Gimnàstica especial	3,1%	0,8%
Golf	1,8%	0%
Petanca	1,8%	1,6%
Caça i Pesca	1,8%	3,2%
Vela	1,2%	1,6%

Font: Enquesta Hàbits Esportius. Ajuntament de Barcelona. 1999.

- Quant al us de les instal·lacions esportives de la ciutat de Barcelona, constatar que a mesura que incrementa l'edat l'ús disminueix:

Font: Enquesta Hàbits esportius. Ajuntament de Barcelona. 1999.

Els beneficis de l'activitat física per a la gent gran (Acting strategy)

Les persones grans que no són suficientment actives perden els beneficis de l'activitat física. Les persones que durant la seva joventut han estat físicament actives però que esdevenen sedentàries amb l'envelliment no mantenen els beneficis de l'activitat física realitzada. Segons estudis mèdics realitzats, les d'activitats físiques moderades redueixen els factors de riscs coronaris, com per exemple l'obesitat, els lípids a la sang, la pressió sanguínia irregular...

Als Estats Units s'han realitzat estudis que demostren que les persones que realitzen exercicis físics moderadament incrementen significativament la seva esperança de vida, fins i tot quan altres factors de risc com ésser fumador, obès o tenir pressió

sanguínia alta estiguin presents.

S'estima que per cada increment del 10% de la població que s'involucra en activitats físiques es produeix una disminució del 5% en el riscs relacionats amb malalties del cor.⁵

La pràctica regular d'activitat física pot retardar moltes formes de decadència física. També està relacionada amb la detecció precoç de moltes malalties, assegura una més ràpida recuperació després malalties i optimitza el funcionament dels sistema immunològic.

Els riscos de mort associats amb determinats tipus de càncer com el de colon, mama i pulmó es redueixen amb la pràctica regular d'activitat física.

En un altre dimensió, per a moltes persones grans la interacció social és la principal motivació per ser actiu. El suport social de la família i els amics es relaciona positivament amb la participació en activitats físiques. Compartir la participació assegura, per una banda, el suport de les xarxes familiars i no familiars, enforteix el teixit social, incrementa l'auto-confiança amb la comunitat i la identitat i, finalment, redueix comportaments antisocial i d'aïllament.

A mesura que les activitats de les persones grans incrementen, també creix el sentit de comunitat. Les activitats físiques en grup fora de casa incrementen i fan més fortes les connexions comunitàries i poden tenir com a resultat un millor funcionament tant del conjunt de la comunitat com de la persona individualment.

Finalment, senyalar els importants beneficis econòmics relacionats amb els estalvis que el sistema de seguretat social pot assolir si cada cop més la població de gent gran realitza activitat física regular.

És molt difícil determinar aquests beneficis a llarg termini, però s'han realitzat estudis en aquest sentit a EEUU, Canadà i Austràlia.

5.1 Condicionats de la pràctica esportiva de les persones grans.

Alguns dels aspectes que condicionen o limiten la pràctica de l'esport de les persones més grans de 65 anys i que cal tenir en compte són:

- La por a fer-se mal, especialment a les caigudes que poden limitar la seva pròpia habilitat física per participar en determinades activitats.
- El fet de viure sol i / o la mobilitat reduïda pot limitar l'accés a les xarxes socials i les oportunitats que aquestes xarxes poden proporcionar per a participar en activitats de grup.
- El cost de les activitats, atès els baixos nivells de renda de les persones grans.
- Dependència del transport públic per accedir als equipaments.

⁵ Active Ageing Strategy. Queensland. Australia

3.4 Pràctica esportiva i gènere

6. Pràctica esportiva i gènere

Actualment és un fet la presència i la importància de la dona en el món esportiu. S'arriba a considerar, fins i tot, que l'única revolució que ha tingut èxit en el segle XX ha estat la de les dones en les societats avançades i, en conseqüència, es parla també de la revolució esportiva de les dones (Puig, 2002). No obstant, no es pot obviar que encara persisteixen situacions de desigualtat i discriminació vers l'esport femení. Si bé per una banda s'han creat espais socials nous i favorables per la pràctica esportiva femenina, per una altra banda, persisteixen certes resistències a que aquests s'ampliïn i adquireixin presència en l'esport.

Un fet que cal remarcar i que condicionarà tot l'anàlisi de l'esport i gènere, és que les dones, a mesura que han anat accedint al món esportiu, lluny de reproduir els models esportius masculins, han creat i modelat un comportament propi i unes formes diferents de relacionar-se amb l'esport. Aquesta afirmació permet explicar l'emergència d'una cultura esportiva femenina que reflexa els valors i les formes de fer pròpies de la socialització de les dones. Es pot parlar així, de dos cultures esportives, una masculina i una femenina, que interactuen, però que, a la vegada, tenen aspectes diferenciats entre elles (Puig, 2002).

- **La presència de l'esport femení en els medis de comunicació és marginal.** (Estudi seguiment de les seccions esportives a la premsa generalista dels diaris que es publiquen a Barcelona – El País, La Vanguardia. El Periódico i l'AVUI, més els dos diaris esportius – Sport i El Mundo Deportivo – **només el 4% dels articles feien referència a l'esport femení.** Aquest 4% s'assolia gràcies al paper de les tennistes Conxita Martínez i Arantxa Sanchez Vicario, que es trobaven en el moment més àlgid de la seva carrera esportiva)⁶
- La presència de dones directives en les federacions és baixa. Dels 594 directius de les Federacions Catalanes d'esport, el nombre de dones directives era de 64, és a dir el 12%. (Font: Revista dones. Núm 5. Desembre 2001. " A L'esport encara manes els homes".)

6.1 Tendències en la pràctica esportiva de les dones a Espanya

A Espanya, l'interès per la pràctica esportiva en el temps lliure és més important pels homes que per les dones. Les últimes dades disponibles constaten que un 34% dels homes prefereixen destinar el seu temps lliure a la pràctica esportiva, davant d'un 22% de les dones.

Percentatge de població a la que li agradaria destinar el seu temps lliure a fer esport o sortir al camp (2000)

	Fer esport	Sortir al camp
Homes	34	27
Dones	22	28

Font: Enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols, 2000. Consejo Superior de Deportes.

⁶ Ibañez, ME, Lacosta, Manuela. "Informació esportiva només per a ells.". Ibañez, ME, Lacosta, Manuela. "Deporte Femenino el Gran olvidado".

Quant a l'interès per l'esport, el percentatge d'homes interessats per l'esport és un 24% superior al de les dones (72% en relació a un 48%). Aquestes xifres mostren l'interès general per l'esport sense tenir en compte el tipus d'activitat física. En aquest sentit podem afirmar que els homes s'interessen més per esports més competitiu i les dones, en general, per esports que requereixen major expressivitat (patinatge artístic, gimnàstica rítmica).

Interès per la pràctica esportiva de la població espanyola (2000)

	Molt/Força	Poc/Gens
Homes	72	28
Dones	48	52

Font: Enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols, 2000. Consejo Superior de Deportes.

Segons la distribució de la pràctica esportiva, a la llum de les dades de l'enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols del 2000, podem observar com el 24% dels homes i el 18% de les dones practiquen un esport. Si observem la pràctica de més d'un esport la diferència augmenta, així un 22% dels homes practiquen més d'un esport i només ho fa un 9% de les dones. Per últim, el percentatge de dones que no practica esport és un 19% superior al dels homes en l'any 2000.

És interessant destacar com l'evolució respecte la pràctica esportiva s'ha mantingut força constant en el cas dels homes, tant pel que fa la pràctica d'un o més esports com a la inactivitat esportiva. Per contra, l'evolució de la pràctica esportiva de les dones ha disminuït quant a la pràctica d'un o més esports respecte l'any 1990 i, a la vegada, ha augmentat el percentatge de dones que no practiquen cap esport (un 71% a l'any 1990 i un 73% a l'any 2000).

Evolució de la distribució de la pràctica esportiva segons gènere

	Practica un esport			Practica més d'un esport			No practica cap esport		
	2000	1995	1990	2000	1995	1990	2000	1995	1990
Homes	24	26	24	22	22	23	54	52	53
Dones	18	20	19	9	10	10	73	70	71

Font: Enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols, 2000. Consejo Superior de Deportes.

Malgrat aquesta tendència de la pràctica esportiva, entre els homes i les dones que practiquen esport, el percentatge de regularitat de dones que practica algun esport és superior al dels homes. Un 53% de les dones practica esport tres vegades o més a la setmana, mentre que aquest percentatge és d'un 46% pels homes.

Regularitat de la pràctica esportiva (2000)

	% que practica tres vegades o més/setmana
Homes	46
Dones	53

Font: Enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols, 2000. Consejo Superior de Deportes.

Si fins ara les dades aportades mostren una tendència més o menys diferenciada en funció del gènere, és en la pràctica esportiva de competició i en els escenaris de la pràctica esportiva on s'aprecien majors diferències. El percentatge d'homes que fan activitat esportiva amb llicència federativa és d'un 26% a l'any 2000, mentre que

el mateix percentatge per les dones és del 9%. Tot i així s'ha de destacar l'augment de la pràctica esportiva amb llicència federativa de les dones respecte l'any 1990: a l'any 1990 el percentatge d'homes que practicava esport amb llicència federativa era un 20% superior que el de les dones, mentre que a l'any 2000 el percentatge d'homes era 17% superior al de les dones.

Percentatge de pràctica amb llicència federativa

	Té llicència federativa		Practica en un club o associació	
	2000	1990	2000	1990
Homes	26	27	25	24
Dones	9	7	26	14

Font: Enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols, 2000. Consejo Superior de Deportes.

La menor presència de la dona a l'esport federatiu d'alt nivell queda reflectit en la participació dels equips espanyols en els Jocs Olímpics. En total, un 86% dels participants han estat homes i un 14% dones, encara que des dels Jocs Olímpics de Barcelona 92 la proporció de dones ha incrementat considerablement.

Com posa de manifest Núria Puig en l'estudi sobre esport i cultura, es podria pensar que aquesta menor presència femenina en competicions d'alt nivell es dona pel menor interès de les dones en l'esport d'alt nivell i pel menor rendiment esportiu d'aquestes, no obstant, si es té en compte el resultat esportiu de les dones que practiquen esport d'alt nivell, podem observar, a tall d'exemple, com els resultats de les dones en els diversos Jocs Olímpics són iguals si no millors que els dels homes.

Participació espanyola en els Jocs Olímpics i nombre de medalles obtingudes

	Participació				Medalles			
	Homes		Dones		Homes		Dones	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
Fins Atlanta 1996	2420	87,6	340	12,3	197	84,7	35	15,2
Sidney 2000	224	72	89	28	7	63,6	4	36,3

Font: Puig, 2002.

Pel que fa als escenaris de la pràctica esportiva, s'ha anat igualant pràcticament el percentatge de dones que practiquen esport en clubs o associacions en relació a la proporció d'homes, essent d'un 25% i un 26% respectivament. Aquesta igualació s'ha produït gràcies a l'augment de la participació femenina que era només del 14% a l'any 1990, tot i que el percentatge d'homes s'ha mantingut més o menys igual, un 24%.

Aquestes dades indiquen que el nombre de dones que practica esport de competició és menor al d'homes, ja que la llicència federativa és requerida per a la pràctica en competició i que, proporcionalment, les dones practiquen més activitat esportiva en clubs o associacions. En aquest sentit, el desenvolupament dels serveis esportius municipals i de clubs i associacions comercials ha contribuït en gran mesura a l'augment de la participació femenina en l'esport associatiu.

Evolució de la participació en competicions reglades

	Participació en competicions reglades		Fa esport sense competir	
	2000	1995	2000	1995

Homes	19	28	57	50
Dones	8	8	80	82

Font: Enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols, 2000. Consejo Superior de Deportes.

Una de les tendències, per tant, que més destaquen en relació a la pràctica esportiva femenina és a la utilització d'escenaris esportius diferents. En aquest sentit, i a diferència dels homes, les dones prefereixen desenvolupar la pràctica esportiva en centres privats, si bé la proporció de dones que fan esport en instal·lacions municipals no difereix gaire del nombre d'homes (52% de dones i 54% d'homes en instal·lacions públiques).

Utilització de les instal·lacions esportives (2000)

	Instal·lacions públiques	Club oberts	Centres privats
Homes	54	44	16
Dones	52	28	19

Font: Enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols, 2000. Consejo Superior de Deportes.

Arribats a aquest punt, a la llum de les dades aportades, es torna a posar de manifest la importància i prevalença de les diferents concepcions que de la pràctica esportiva té la població espanyola. Les dos característiques que millor diferencien les diverses apreciacions de l'esport són el gènere i el nivell d'estudis.

Distribució dels aspectes que més agraden i que menys agraden de la pràctica esportiva (2000)

El que més agrada	Gènere		Estudis	
	Homes	Dones	Primaris	Superiores
Bona forma física	63	71	62	74
Permet relaxar-se	15	23	14	26
Ofereix espectacle	12	5	11	5
És educatiu	9	10	6	16
El que menys agrada				
La lluita, la competició	19	29	26	25
El culte al campió	22	21	17	28
L'estupidesa esportiva	27	20	21	31

Font: Enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols, 2000. Consejo Superior de Deportes.

Les dones aprecien més que els homes els aspectes afavoridors del desenvolupament corporal de l'esport, així com la potencialitat de l'esport per a la relaxació; en canvi, rebutgen els aspectes que tenen a veure amb l'espectacle esportiu, opinió que també comparteix la població espanyola amb estudis superiors (només a un 5% de dones i a un 5% dels que tenen estudis superiors els hi agrada l'espectacle que ofereix l'esport). Aquesta correlació del gènere amb el nivell d'estudis també es dona en l'aspecte de la bona forma física que proporciona l'esport, així un 63% dels homes i un 71% de les dones els agrada l'esport per la possibilitat d'estar en bona forma física, entre els que tenen estudis superiors aquest percentatge és del 74%.

Si bé la valoració de l'aspecte educatiu de l'esport no es diferencia segons el gènere, sí que es constaten diferències en relació al nivell d'estudis. Només un 6% dels que

tenen estudis primaris destaquen com a element que agrada de l'esport el valor educatiu, mentre que el percentatge pels que compten amb estudis superiors és del 16%.

En relació als aspectes que menys agraden de la pràctica esportiva les dones citen la lluita i la competició en major proporció que els homes, mentre que els homes destaquen per sobre de les dones l'estupidesa esportiva. Són també els que tenen estudis superiors els que rebutgen el culte al campió i la estupidesa esportiva de l'esport.

6.2 Tendència i situació actual de la pràctica esportiva de les dones a Barcelona

Pel que fa a l'interès per l'esport a Barcelona s'aprecia una tendència similar a la que descrivíem per a Espanya. Així, per als homes l'esport és el seu primer centre d'interès, mentre que les dones mostren altres prioritats com la salut, l'educació i la cultura.

Si considerem els esports més practicats per la població de Barcelona en general veiem que hi ha diferències segons el gènere. Així, l'esport més practicat pels barcelonins és caminar (31,7%), la natació recreativa (26%) i la gimnàstica de manteniment (18,2%); activitats esportives practicades principalment per dones.

Aquestes xifres són il·lustratives de la tendència també observada a l'estat Espanyol de l'augment de la pràctica esportiva femenina, pràctica que, a la vegada, es desenvolupa sota paràmetres i comportaments diferents a la pràctica esportiva més tradicional i associada amb l'esport masculí.

Les dades generals de la pràctica esportiva situen la pràctica real femenina de forma regular en un 56,6%, si bé un 34,8% de les dones no practica cap esport. Les dones que de forma ocasional fan esport es situa en un 8,6%. En relació a la pràctica dels homes en la ciutat, la tendència és similar, si bé els percentatges d'homes que practiquen esport de forma regular o ocasional són superiors al de les dones i, en canvi, hi ha menys homes que no practiquen cap esport (26,7%)

Pràctica esportiva real (1999)

	Homes	Dones
Pràctica regular	61,8	56,6
Pràctica ocasional	11,4	8,6
No practica esport	26,7	52,1

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

Quant a les persones que fan exercici físic a Barcelona, els motius principals de la pràctica esportiva als que donen prioritat les dones per sobre dels homes són la millora en la salut i la possibilitat d'evadir-se.

Els homes citen com a motius més importants per a la pràctica esportiva la possibilitat de fer exercici físic, perquè agrada fer esport i per divertir-se. Cal afegir, però, que a mesura que augmenta l'edat, la salut esdevé una raó de més pes.

Motius pels quals es practica esport (1999)

	Homes	Dones
Per fer exercici físic, mantenir-se en forma	65,8	68,4

Perquè li agrada	63,2	58,3
Per mantenir o millorar la salut	46,6	62,9
Per diversió, passar el temps	41,9	31,5
Per evadir-se	21,0	26,7
Trobar-se amb els amics	30,7	14,8
Per mantenir la línia	8,9	12,6
Perquè li agrada competir	5,3	1,3
Per fer carrera esportiva	1,7	0,7
Altres	1,1	2,7

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

Esports més rellevants practicats per homes i dones (1999)

	Homes		Dones
Futbol	15,2	Caminar	39,7
Bicicleta	12,9	Natació recreativa	31,9
Futbol sala	10,9	Gimnàstica de manteniment	22,3
Tennis	9,2	Gimnàstica aeròbica	7,7
Bàsquet	8,2	Excursionisme	7,4
Corre pel carrer	7,8	Exercicis gimnàstics a casa	3,4
Esports d'hivern	7,7	Ioga	3,2
Excursionisme	7,1	Balls de saló	3,1
Esports de muntanya	6,0	Dansa	3,0
Musculació	5,0	Gimnàstiques especials	1,9
Atletisme	3,7	Activitats físiques aquàtiques	1,2

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

També hi ha diferències amb els esports que fan les dones i els homes.

Esports més practicats a Barcelona (1999)

	Total	Homes	Dones
Caminar	31,7	24,0	39,7
Natació recreativa	26,0	20,3	31,9
Gimnàstica de manteniment	18,2	14,3	22,3
Bicicleta	10,7	12,9	8,4
Futbol	8,0	15,2	0,4
Excursionisme	7,2	7,1	7,4
Esports d'hivern	7,0	7,7	6,2
Tennis	6,2	9,2	3,0
Futbol sala	5,9	10,9	0,6
Córrer pel carrer	5,8	7,8	3,7
Bàsquet	5,7	8,2	3,1

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

Si considerem els esports més practicats per la població de Barcelona en general veiem que hi ha diferències segons el gènere. Així, l'esport més practicat pels barcelonins és caminar (31,7%), la natació recreativa (26%) i la gimnàstica de manteniment (18,2%); activitats esportives practicades principalment per dones. Per

tant, aquestes xifres són il·lustratives de la tendència també observada a l'Estat espanyol de l'augment de la pràctica esportiva femenina, pràctica que, a la vegada, es desenvolupa sota paràmetres i comportaments diferents a la pràctica esportiva més tradicional associada amb l'esport masculí.

En relació als espais de la pràctica esportiva, a l'igual que la tendència a nivell estatal, les dones acostumen a fer activitat esportiva en centres privat (51,7%), si bé l'ús de les instal·lacions públiques per part de les dones també és força elevat.

A Barcelona, però, un percentatge molt més elevat d'homes practiquen esport en instal·lacions privades, si bé en relació al nombre de dones la utilització de les instal·lacions públiques és lleugerament inferior (47,2% de dones i 45,5% dels homes)

Espais de la pràctica esportiva (1999)

	Homes	Dones
Municipal	45,5	47,2
Diputació	0,7	0,8
Generalitat	3,9	4,2
Privada	66,2	51,7
Altres	2,3	0,5

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

La majoria de les dones practiquen esport de forma individual o bé amb companys o amics, 52,4% i 50,4% respectivament, i de forma minoritària ho fan en clubs, associacions o federacions (9,6%).

La tendència dels homes és similar al de les dones, si bé la pràctica esportiva en clubs, associacions o federacions és lleugerament superior (12,1%).

Aquestes xifres posen de manifest que si bé la pràctica esportiva es realitza, en gran mesura, de forma individual, l'esport també representa un instrument important de relació social.

Formes de fer esport (1999)

	Homes	Dones
Individualment	52,0	52,4
Amb amics o companys	62,2	50,4
Amb familiars	30,3	41,1
En un club, associació o federació	12,1	9,6
En un centre d'ensenyament	3,0	6,6
Altres	0,3	0,1

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

Per últim, seguint les dades que s'han presentat de l'enquesta sobre els hàbits esportius a Barcelona, podem resumir la informació presentada sobre el binomi esport- gènere segons les característiques bàsiques dels practicants.

Aquesta tipologia permet dibuixar, en línies generals, els patrons i les conductes que vers l'esport manifesten les homes i les dones de Barcelona.

La pràctica esportiva dels homes i dones a Barcelona (1999)

	Homes	Dones
--	-------	-------

El que més agrada de l'esport	Diversió Trobada amb els amics Espectacle esportiu	Millora de la forma física Relaxació Valor educatiu de l'esport
Pràctica esportiva real	61,8% pràctica regular 11,4% pràctica ocasional 26,7 %no practica esport	56,6% pràctica regular 8,6% pràctica ocasional 52,1% no practica esport
Motius pels quals es practica esport	Fer exercici físic Perquè agrada l'esport Per diversió	Millora de la salut Possibilitat d'evadir-se
Motius pels quals no es practica esport	Surt cansat de la feina Per l'edat	Per manca de temps No li agrada
Esports més practicats	Futbol Bicicleta Futbol sala	Caminar Natació recreativa Gimnàstica de manteniment
Espais de la pràctica esportiva	66,2% centre privat 45,5% instal·lació municipal	51,7% centre privat 47,2% instal·lació municipal
Formes de fer esport	Amb amics o companys Club, associació o federació	Amb familiars En un centre d'ensenyament

Font: Elaboració pròpia a partir de l'enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 2000. Ajuntament de Barcelona.

Les diferents formes que presenten els homes i les dones d'apropar-se a la pràctica esportiva permet ressaltar els trets característics de la dimensió de gènere de l'esport.

En el cas de les dones, la pràctica esportiva s'apropa més al sentit ampli que de l'esport i l'activitat física recull la Carta Europea de l'esport. Els motius principals de la pràctica esportiva per les dones es basen en la millora de la salut i en el possibilitat d'evasió que ofereix l'esport.

Els esports més practicats per les dones són caminar, la natació recreativa i la gimnàstica de manteniment; activitats que acostumen a desenvolupar-se en centres esportius privats i en instal·lacions municipals.

El cas dels homes s'apropa més a una concepció clàssica o tradicional de l'esport i l'activitat física, tot i estar d'acord amb la concepció amplia de l'esport que es dona a nivell europeu la pràctica masculina de l'esport es basa en esports d'equip, que es practiquen per diversió i per trobar-se amb els amics, que es desenvolupen en centres privats o instal·lacions públiques i que acostumen a tenir un alt component de competitivitat.

Podríem parlar, per tant, de dos models de pràctica esportiva diferents segons el gènere. Malgrat això l'interès d'aquesta afirmació no és tant la pràctica esportiva diferenciada entre homes i dones sinó destacar l'augment de la pràctica esportiva de les dones i la seva importància en el món esportiu actual. L'augment de la pràctica esportiva femenina és un fet que no es pot obviar, però cal, alhora, tenir presents les diverses formes que de relació i comportament desenvolupen les dones en la seva pràctica esportiva. I són, precisament, aquestes expressions esportives a les quals cal donar resposta i potenciar des d'una visió i aproximació diferent de la que

s'ha tractat fins ara a la pràctica esportiva, és a dir, no es poden utilitzar els mateixos patrons o comportaments que ha desenvolupat la pràctica esportiva masculina per satisfer i promoure una relació esportiva que es desenvolupa sota paràmetres i formes diferents en el cas de les dones.

3.5 La nova ciutadania: diversitat cultural i esport

7. Perfil de la població estrangera resident a Barcelona

La migració no és un fenomen nou. Al llarg de la història ha experimentat diverses etapes i evolucions. Espanya, Catalunya i Barcelona ha estat durant el segle vint protagonista de nombroses migracions; a principis de segle com a país d'origen de migracions transoceàniques, i fins als anys vuitanta en les diferents onades de migracions intrapeninsulars en direcció als centres industrials de Barcelona, País Basc i Madrid. Així, sabem que Catalunya i Barcelona no són nous llocs d'origen o d'acollida d'immigrants.

Ara bé, un cop finalitzada l'etapa de desenvolupament industrial apareixen altres tipus de migracions. 1) La migració de retorn: aquelles persones en la tercera edat que tornen al seu lloc d'origen. 2) La migració econòmica: persones que procedeixen de països en vies de desenvolupament (Àfrica, Amèrica i Àsia). 3) Col·lectius de refugiats o d'asil polític.

En els darrers anys la ciutat és l'escenari d'arribada d'immigració provenint d'altres continents: Àfrica, Amèrica Llatina i Àsia.

La població estrangera resident a Barcelona amb data 1 de gener de 2002 era de 113.809 persones, un 7,6% del total de població de la ciutat.

La ciutat es va convertint en una ciutat més diversa i multicultural. Per exemple a ciutat Vella un 26,7% dels residents són d'origen estrangers. La tendència es que aquest nous ciutadans aniran augmentant amb el fluxos migratoris intercontinentals.

Població resident estrangera per districtes. 2001 i 2002.

	Estrangers Gener 2001	% sobre població Estrangera	% sobre la Població (1)	Estrangers Gener 2002	% sobre població Estrangera	% sobre població (1)
BARCELONA	74.019	100	4,9	113.809	100	7,6
1. Ciutat Vella	15.513	21	18,2	22.517	19,8	26,7
2. Eixample	13.386	18,1	5,4	19.780	17,4	8
3. Sants-Montjuïc	8.585	11,6	5,1	13.572	11,9	8,2
4. Les Corts	3.320	4,5	4	4.339	3,8	5,3
5. Sarrià-Sant Gervasi	5.939	8	4,6	7.709	6,8	5,8
6. Gràcia	4.805	6,5	4,2	7.164	6,3	6,3
7. Horta-Guinardó	4.850	6,6	2,9	7.949	7	4,8
8. Nou Barris	4.961	6,7	2,9	8.494	7,5	5,1
9. Sant Andreu	4.057	5,5	3	6.503	5,7	4,8
10. Sant Martí	7.019	9,5	3,4	11.350	10	5,5
Sense adreça	1.584	2,1	-	4.432	3,9	-

Font: Ajuntament de Barcelona

Entre les nacionalitats més nombroses hi són els equatorians, seguits dels marroquins, Colombians peruans i paquistanesos.

Nacionalitats més nombroses.

Nacionalitats	Març 1996	Març 2000	Gener 2001	Gener 2002	Taxa creixemen96-02
Equador	202	2.703	8.204	17.975	119,1
Marroc	3.196	6.074	7.165	9.751	36,1
Colòmbia	703	2.288	4.708	9.616	104,2
Perú	2.094	5.669	6.879	8.646	25,7
Pakistan	614	2.129	3.405	6.112	79,5
República Dominicana	1.066	3.349	4.136	5.031	21,6
Argentina	1.871	1.750	2.504	4.547	81,6
Filipines	1.854	2.758	3.176	3.859	21,5
Xina	804	1.929	2.460	3.303	34,3

Font: Ajuntament de Barcelona

Gran part de la població estrangera – no és el cas dels llatinoamericans – solen utilitzar principalment llengües que ens són alienes. Tanmateix, és important no identificar a tota la població immigrant sota els mateixos paràmetres, ateses les grans diferències i especificitats de cada un dels grups ètnics.

Alguns exemples dels principals usos de l'esport com a eina d'integració i cohesió social es produeixen en àmbits de la immigració. Molts d'aquests programes es destinen sobretot a nens i joves immigrants. L'objectiu d'aquests és la promoció de l'esport com a espai d'interrelació entre nens i joves immigrants i autòctons, ja que es tracta d'una activitat lúdica i motivant que estimula la interacció en el grup.

L'any 2001, el programa es va iniciar de forma pilot a la ciutat de Barcelona. Hi van participar un total 8 nens i joves amb una edat mitjana de 17,8 anys. La majoria eren nois magrebins que vivien sense la seva família a Barcelona o que es relacionaven fins al moment de començar el programa només amb altres nois magrebins.

Els aspectes que millor han valorat els professionals dels centres derivats han estat el caràcter individual de l'activitat, la possibilitat de que els practicants puguin conèixer a gent d'altres barris i tots han posat de manifest l'avantatge de l'esport com a element atractiu per a molts joves.

Font: Memòria 2001. Àmbits Esport

Per tal de destacar les potencialitats i les limitacions de l'esport com a eina d'integració i cohesió social ens pot servir un article de Gaspar Maza publicat al juny del 2002 (APUNTS Educació física i esports).

El deporte y su papel en los mecanismos de reproducción social de la población inmigrada extranjera

El papel más interesante de las actividades deportivas está por tanto en ayudar a facilitar el intercambio aprovechando su aceptación por parte de grupos muy diferentes.

Así a través del mismo pueden establecerse nuevos equilibrios, que parten más de las personas que del diálogo en abstracto entre culturas. Ayuda también a romper en cierta medida la reproducción social y a iniciar procesos de desarrollo, de incorporación paso a paso de determinados individuos y grupos con problemas importantes de exclusión social a través de mecanismos de bricolaje.

Finalmente hay que destacar que en el ámbito del deporte hay que tratar de evitar el peligro de caer en los defectos de la posmodernidad, al utilizar determinadas formas de deporte proponiéndolas como soluciones de problemas sociales sin pensar en ningún límite. No se pueden descontextualizar el análisis de la marginación o de la inmigración de sus causas y de sus conexiones que son siempre complejas"

Gaspar Maza APUNTS Educación física y deportes. Juny 2002.

7.1 Motivacions i barreres per a la pràctica de l'esport

Alguns dels problemes que impedeixen la participació de les persones immigrants en activitats físiques poden ser:

- Programes i serveis culturalment inapropiats, especialment per a les dones
- Informació sobre equipaments i serveis disponible únicament en català i castellà.
- Rendes més baixes i índex d'atur més alts (especialment les persones en situació il·legal) que dificulten el pagament dels serveis
- Preocupació sobre la seva pròpia seguretat personal
- Problemes de discriminació

Sovint la incorporació a la ciutat de població de països diversos comporta la introducció a la ciutat de nous esports no practicats fins a l'actualitat. Aquest és el cas paradigmàtic del Criquet i els immigrants de nacionalitat Pakistanesa. Altres casos interessant són els equatorians i la pràctica del Vollei.

El Criquet de la nostàlgia.

MAURICIO BERNAL El Periodico de Barcelona. 21 Novembre 2002.
BARCELONA

Jugar al criquet a la plaça de les Tres Xemeneies, al Poble-sec, sembla abans que res un exercici de tendresa. Com que el lloc està dissenyat per a qualsevol cosa menys per a això, els jugadors estan obligats a imaginar-se les fronteres del camp de la mateixa manera, segurament, que els brasilers descobreixen camps de futbol sobre la sorra de la platja. Quan la pilota cau dins de les fonts que envolten l'edifici de les xemeneies es produeix a la plaça un esclat d'alegria semblant només al que genera un gol, tot i que en aquest cas es tracta d'un out: algú ha picat la bola com Tendúlkar i l'ha tret fora del camp imaginat.

Un heroi del nostre temps

Sachin Tendúlkar. Una llegenda. Un heroi del nostre temps. Tindria la fama de Riquelme si no fos perquè es dedica al criquet i no al futbol. A la plaça de les Tres Xemeneies gairebé tots volen picar com ho fa Tendúlkar, l'indi cridat a ser figura en el pròxim Mundial de criquet que se celebrarà a Sud-àfrica al febrer. Però, si hem de ser francs, en aquesta nit freda ningú hi posa el que s'hi ha de posar per imitar el seu ídol.

Nit freda, és veritat, i al damunt nit de dissabte. A les onze passades, Mubasher Abassi, un pakistanès de 23 anys, tanca la seva botiga del carrer de Sant Pau i camina xino xano cap al Paral·lel. Sota el braç porta un bat de criquet que la seva família li va enviar fa dos anys d'Islamabad. "A Espanya no se'n troben...", es queixa. Avança un parell de passos, s'atura, sembla que encara s'ho rumia: "Però com vols que n'hi hagi, si aquí no hi juga ningú?"

Abans de la mitjanit ja hi ha una vintena de pakistanesos reunits a la plaça. El lloc és l'ideal --una esplanada fosca, desangelada i, sobretot, menyspreada pels veïns-- en

una ciutat on no existeix res que s'assembli ni tan sols mínimament a un camp de criquet. **"Al principi jugàvem a la rambla del Raval, però allà sempre hi havia el risc de fer-li mal a algú. Després ens vam traslladar a la plaça del Macba, però aleshores els veïns ens van denunciar perquè deien que fèiem massa soroll. Aquí no tenim cap problema: i tampoc hi ha veïns ni vianants a prop"**.

Qui parla ara és Aftab Husein, que té 17 anys i una arrogància sense fissures, la clàssica xuleria juvenil que li permet assegurar que aquesta nit el seu equip sortirà victoriós. El Pak Eleven no és ni molt menys una piconadora del criquet, però té prou nivell per participar en els campionats que cada any es porten a terme al Besòs (en un camp que tampoc és ben bé de criquet, per descomptat). Al davant seu té l'equip dels botiguers: pakistanesos adults que un cop han tancat la botiga del Raval s'acosten cap a les Tres Xemeneies a veure si allà s'hi respira ni que sigui una mica de l'aire que es respira als camps de criquet d'Islamabad; nostàlgia pura i ferotge.

El joc el precedeixen una sèrie de rituals precisos, però el que brilla amb llum pròpia és el de les boles. Les, en plural, perquè de tant en tant apareix algun Tendúlkar capaç de trencar-la i de despatxar-la cap a racons remots. No es juga amb les boles oficials, que si fos així es trencarien molts vidres, i fins i tot algun podria acabar amb un trenc al cap: a cada partit s'utilitzen pilotes de tennis que algú s'encarrega de guarnir amb una cinta blanca. **"Perquè es vegin"**, diu Yaser, que avui és el responsable del material. Tampoc el wicket és oficial: l'estri normalment compost de tres estaquetes verticals que l'equip que defensa ha de, literalment, tirar a terra, és reemplaçat en aquest improvisat camp per un pot llarg de pilotes de tennis, digne recurs com el d'imaginar les fronteres del camp.

Aftab Husein tenia raó: era un partit de tràmit. Tan de tràmit que a penes dues boles van anar a parar a les fonts, una bona notícia per l'Abassi, que com que és l'únic que portava sandàlies era l'encarregat de submergir-se fins als genolls per anar a recollir les pilotes nedadores. **"A França ja tenen camps de criquet, i a Alemanya també. Nosaltres confiem que aviat en tindrem un en aquesta ciutat"**, diu Aftab.

Al final del partit es formen petites rotllanes, es fa petar la xerrada i es fuma un cigarret abans del fins demà. Abassi comenta que aviat l'hi instal·laran a la botiga els canals miraculosos: televisió pakistanesa per poder seguir el Mundial.

Com que avui la nit no ha durat gaire, quan són les dues de la matinada el grup ja s'ha dissolt, tots s'han endinsat pels carrers del Raval. **"No ho oblideu: diumenge, al Besòs"**, crida Aftab abans d'anar-se'n. Abassi travessa el Paral·lel portant el pal a l'esquena, solitari, i té sens dubte un aire estrany enmig dels borratxos que en aquesta hora deambulen a la caça de les seves petites perdicions. El bat, aquesta nit, descansarà a casa d'Abassi, malgrat que el més habitual és que ho faci a sota de la caixa registradora, a la botiga; els partits surten així, del no-res.

3.6 Esport i persones amb discapacitats

8. Esport i persones amb discapacitats.

Les barreres a la pràctica esportiva per part de les persones amb discapacitats varia en funció del tipus de disminució.

De disminucions en trobem de molts tipus. Les més importants des de la perspectiva dels serveis socials, són:

- **Les disminucions sensorials.** Bàsicament les que són conseqüència de problemes en la vista i l'oïda.
- **Les disminucions físiques.** Aquestes es subdivideixen en motòriques o orgàniques.
S'entén per **gran disminuït físic** aquella persona que pateix greus limitacions físiques que afecten la seva mobilitat i que necessiten per tant una altra persona per realitzar totes o algunes de les activitats de la vida diària; desplaçaments, vestir-se, rentar-se, menjar, etc. Des d'un punt de vista estrictament legal són aquelles persones amb limitacions que superen el 65% de discapacitat.

Els grans disminuïts físics són els que generen una demanda d'equipaments específics més important.

- **Les disminucions psíquiques.**

Lleugera: Poden adquirir facilitats laborals i socials adequades, per a una independència mínima, i arribar a ser autosuficients. Algunes persones, o en situacions concretes, poden necessitar orientació i assistència d'atenció social i econòmica.

Mitjana: Poden contribuir al seu manteniment fent treballs semiespecialitzats sota una forta supervisió, com pot ser en tallers protegits. Necessiten orientació i supervisió en qualsevol situació d'atenció social i econòmica lleu. Poden treballar i viure amb certa vigilància.

Severa: Poden aprendre a parlar i poden adquirir hàbits bàsics d'higiene. Generalment són incapaços d'aprofitar-se de l'entrenament laboral. Poden fer tasques simples sota una estreta supervisió.

Profunda: Tenen algun desenvolupament motriu i també algun indicatiu de llenguatge. Normalment segueixen limitades instruccions. Necessiten un entorn altament estructurat i de supervisió constant.

Durant els anys noranta s'han creat 4 federacions que agrupen als esportistes federats amb diferents disminucions. El nombre d'esportistes federats a aquestes federacions és es següent segons les dades facilitades per l'UFEC.

Evolució del nombre de llicències federatives per Federacions esportives de disminuïts físics i psíquics. 1990-2000.

	ANY 00	%sobre el total d'esportistes federats a Catalunya
FCE Disminuïts Psíquics	5.568	0,92%
AE Sord de Catalunya	2.340	0,38%
FC ESPORTS per a MINUSVÀLIDS	1.282	0,21%
AEC Paràlisi Cerebral	337	0,06%

Font: UFEC.

8.1 Motivacions i barreres per a la pràctica de l'esport

Els obstacles per la participació en activitats físiques que les persones amb discapacitats poden tenir varien en funció de la natura de la discapacitat. Tanmateix aquests obstacles que afecten a aquest col·lectiu poden ser per exemple:⁷

En relació a l'accés a instal·lacions:

- Quant a les persones que es desplacen en cadira de rodes, poden tenir un accés més fàcil a instal·lacions si no hi ha escales i en canvi hi ha rampes adient, portes d'obertura automàtica, ascensors, aparcaments reservats amb espai suficient per descarregar cadires de rodes, lavabos adaptats...
- Quan a les persones amb visió limitada, es pot facilitar l'accés a la pràctica esportiva si les instal·lacions estan ben il·luminades, les senyals són grans i clares, si es proporciona informació amb àudio, si s'adverteix dels obstacles...
- Quant a la pràctica de les persones cegues, l'accés pot millorar si es facilita informació amb diferents formats (Braille, ordinador, àudio...) i si els recorreguts habituals dins de les instal·lacions estan lliures d'obstacles i perills.
- Les persones amb discapacitats intel·lectuals poden veure amb facilitat l'accés a la pràctica de l'esport si la informació que es proporciona està redactada amb un llenguatge senzill i visual.
- Les persones amb discapacitats mentals poden veure amb facilitat l'accés a la pràctica de l'esport a través d'una actitud i comportament positiu per part de la comunitat.
- Quant a les persones sordes, poden veure amb facilitat l'accés a la pràctica esportiva mitjançant informació visual i escrita i a través de telèfons adaptats.

En relació al cost:

- Les persones amb discapacitats solen tenir ingressos inferiors a la mitjana, a més solen tenir costos més alts en relació a les despeses. Per tant, sovint

⁷ Active Australia. Creating Active Communities.

poden tenir dificultats quant a disponibilitat de fons per pagar les quotes.

En relació a l'actitud de la comunitat.

- Aquí s'inclou la percepció negativa en relació a adaptar activitats per a persones amb discapacitats, persones que no se senten còmodes amb persones amb disminucions i la percepció que poden tenir certes persones en relació a persones amb disminucions en relació als problemes i els inconvenients que comporten.

8.2 El Jocs Paralímpics de Barcelona 92.

La celebració del Josc Paralímpics a Barcelona l'any 1992 va suposar per a moltes persones participants una gran plataforma de desenvolupament personal, i també una manifestació de cara al conjunt de la societat de les possibilitats de la pràctica esportiva de les persones amb discapacitats. Per a la majoria dels 1.300.000 Barcelonins que van assistir a les proves del Jocs paralímpics va ser la primera vegada que s'apropava a l'esport adaptat.

"Esports sense límits: aquest va ser el lema escollit pels IX Jocs paralímpics de Barcelona. Un eslògan positiu que convida a la reflexió i és doblement significatiu: - perquè d'una banda, emfatitza la varietat de limitacions superades per tants individus, i és un reconeixement a tots aquells que s'han posat un repte i han estat preparats i llestos per participar en esports d'alt nivell per discapacitats físics i sensorial. - mentre que, per l'altra, assenyalava la necessitat de seguir lluitant per la consciència socials arreu del món, amb l'objecte que la integració dels ciutadans impedits sigui adreçada a tots nivells de la vida en comunitat, incloent-hi l'esport i les activitats d'alta competició."

Fernand Landry. *Els Jocs Paralímpics a Barcelona 92. Els Jocs paralímpics i la integració social. Les Claus de l'èxit. Centre d'estudis Olímpics.*

3.7 Els llocs i els escenaris de la pràctica de l'esport i l'activitat física: Situació actual i previsions de futur

9. Els llocs i els escenaris de la pràctica de l'esport i l'activitat física: Situació actual i previsions de futur

Una de les condicions necessàries per a garantir la pràctica esportiva dels ciutadans és l'existència de suficients instal·lacions esportives accessibles a tots els residents de la ciutat. Però, no són suficients les instal·lacions esportives per garantir la pràctica de l'esport, sinó que s'ha de considerar també la pràctica lliure de l'esport fora d'aquests espais destinats específicament a l'activitat esportiva.

Cal considerar altres espais dins de la ciutat com són les places, els parc o les zones forestals properes. No es pot obviar "l'ús de la ciutat" per la pràctica esportiva, doncs suposa una nova expressió de l'esport que cal tenir en compte. En aquest sentit, és necessari analitzar aquestes noves zones de pràctica esportiva i reflexionar sobre les particularitats i noves oportunitats que representen per la pràctica esportiva dels ciutadans.

9.1 Evolució de les instal·lacions esportives a la ciutat de Barcelona

S'ha constatat que, entre els anys 1984 i 1998, s'ha produït un important increment de la oferta d'instal·lacions esportives a la ciutat de Barcelona, tant públiques com privades.

L'evolució dels espais esportius a la ciutat entre 1984 i 1998 ha estat la següent:

Evolució del nombre d'instal·lacions esportives (inclou sector públic, privat i escoles)

	1984	1998	Increment Absolut	%
Pistes petites	553	960	407	73,6%
Tenis	255	341	86	33,7%
Pistes cobertes	36	124	88	244,4%
Sales cobertes	222	1167	945	425,7%
Camps grans	112	102	-10	-8,9%
Piscines aire lliure	40	76	36	90,0%
Piscines cobertes	55	92	37	67,3%
Total	1273	2862	1.589	124,8%
Espais diversos	149	508	359	240,9%
Total	1422	3.370	1.948	137,0%

Font: Les instal·lacions esportives a la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona, Febrer 1999

En conjunt l'oferta d'espais esportius, tant públics com privats, ha passat de 1.422 l'any 1984 a 3.370 espais l'any 1998, això vol dir un increment del 137%.

Per tipologies d'espais, les que més han incrementat són les sales cobertes, amb un augment absolut de 945 noves sales, seguida de les pistes cobertes que han passat de 36 a 124 en aquest període de temps. Les piscines cobertes també han patit un increment substancial al passar de 55 l'any 1984 a 92 l'any 1998. L'única tipologia d'instal·lacions que han vist disminuir el seu nombre han estat els camps grans que en aquest període de temps han passat de 112 a 102. Cal esmentar, finalment, l'important increment dels espais diversos que pot indicar una millor atenció a

l'esport no reglat.

En conjunt, Barcelona disposava l'any 1998 d'una superfície útil⁸ d'equipaments esportius convencionals de 1,5 milions de m², això implica una disponibilitat mitjana aproximada 1 m² per habitant.

Les últimes dades disponibles de l'any 2001 en relació al nombre d'espais esportius a Barcelona posa de manifest l'augment del nombre d'instal·lacions, passant d'un total de 3.370 espais esportius a l'any 1998 a un total de 3.407 a l'any 2000. Tot i així, l'increment en relació a anys precedents ha estat més pausat en aquest últim període de temps.

Nombre d'espais esportius⁹.

	2001
Pistes polisportives i frontons descoberts	978
Pistes de tennis i paddle tennis	302
Camps de futbol	62
Altres camps grans	40
Espais d'atletisme	28
Pavellons i frontons coberts	113
Sales polivalents i especialitzades	1.204
Piscines cobertes	131
Piscines descobertes	79
Pistes de petanca	445
Espais no convencionals	170
Altres espais	168
Total	3.713

Font: Cens d'instal·lacions esportives 1995. Actualització de dades 2001.

Per tipologies d'espais, els espais més nombrosos a l'any 2001 foren les sales polivalents i especialitzades, amb un total de 1.204 instal·lacions. Les pistes polisportives i frontons descoberts també presenten un nombre absolut important a l'any 2001, amb un total de 978 espais d'aquest tipus. Cal destacar, també, el nombre de pistes de petanca a la ciutat, amb un total a l'any 2001 de 445 pistes. Per últim, és interessant destacar que a l'any 2001 ja es consideren com a categoria d'espai esportiu altres espais no convencionals, com podrien ser les places de la ciutat, els circuits de jogging, etc.

És interessant, però, comparar l'increment d'espais esportius a Barcelona a l'any 2001 amb les dades disponibles de l'any 1998. Així, les úniques dades coincidents que ens permeten comparar l'increment o disminució de determinats espais són: pistes de tennis, piscines cobertes i piscines descobertes.

⁸ S'entén com a superfície útil aquella que realment s'utilitza com a àrea de joc; no inclou els espais complementaris com per exemple els vestidors.

⁹ En un mateix equipament esportiu poden haver varis espais esportius.

Evolució del nombre d'espais esportius (1998-2000)

	1998	2001	Increment absolut
Pistes de tennis	341	302	-39
Piscines cobertes	92	131	39
Piscines descobertes	76	79	3

Font: Cens d'entitats esportives, 1995. Ajuntament de Barcelona.

En relació a l'evolució de les pistes de tennis, les dades mostren una disminució en nombres absoluts de 39. Les piscines descobertes presenten un augment positiu (increment absolut de 3 piscines descobertes). Per últim, pel que fa a l'evolució de les piscines cobertes es constata un important augment passant d'un total de 92 piscines cobertes l'any 1998 a un total de 131 l'any 2000.

Val a dir que l'augment quantitatiu del nombre d'espais esportius és una dada relativa de l'evolució de la pràctica esportiva de la ciutat, ja que a part de l'augment dels espais esportius, s'hauria de considerar també el nombre total d'espais esportius a la ciutat i la seva importància en relació a d'altres ciutats de dimensions i nivells de renda més o menys equivalents.

9.1.1 Propietat de les instal·lacions esportives

Quant a la propietat de les instal·lacions esportives, l'increment més important ha estat en el sector privat, especialment a les empreses privades del sector esportiu. Tanmateix, l'increment del nombre d'instal·lacions esportives de propietat pública ha estat superior a la mitja. Cal destacar l'important esforç quant a dotació d'espais esportius realitzat per l'escola pública, que entre 1984 i 1998 ha passat de 198 a 531 espais. Aquest increment és molt superior al realitzat per les escoles privades.

Propietat instal·lacions esportives

	1984	1998	Increment Absolut	%
Públic any 2002 (excepte escoles)	221	530	309	139,8%
Escoles públiques	198	531	333	168,2%
Escoles privades	456	686	230	50,4%
Clubs	338	342	4	1,2%
Empreses	24	625	601	2504,2%
Altres privats	36	148	112	311,1%
Total	1.273	2.862	1.589	124,8%

Font: Les instal·lacions esportives a la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona, Febrer 1999. No s'inclouen els espais diversos.

L'únic segment que ha vist gairebé mantingut el nombre d'instal·lacions esportives han sigut els clubs amb un modest augment del 1,2%.

Les últimes dades disponibles de l'any 2001 només consideren les instal·lacions públiques, les instal·lacions privades, els centres d'ensenyament públics i els centres d'ensenyament privats. La primera dada que cal destacar és que el nombre d'instal·lacions públiques és superior al d'instal·lacions privades; sent de 1.308 i 1.177 respectivament. La diferència, per tant, es situa en un total de 131 espais

públics més que espais privats.

En segon lloc, en relació als espais esportius als centres d'ensenyament cal destacar que els centres d'ensenyament privats disposen d'un total de 694 instal·lacions esportives, mentre que en els centres públics el nombre és de 534. El saldo entre centres privats i públics és de 160 espais esportius a favor dels centres d'ensenyament privats.

Espais esportius segons titularitat

	Any 2001
Instal·lacions públiques	1.308
Instal·lacions privades	1.177
Centres d'ensenyament públics	534
Centres d'ensenyament privat	694
Total	3.713

Font: Cens d'instal·lacions esportives 1995. Actualització de dades 2001.

De les instal·lacions públiques, els espais esportius més nombrosos a l'any 2001 són les pistes de petanca (420), seguides de les pistes polivalents i especialitzades (176) i els espais no convencionals (168). Per contra, espais d'atletisme i altres camps grans són els espais de titularitat pública menys nombrosos a l'any 2001, amb un total de 13 i 15 instal·lacions respectivament.

Nombre d'espais esportius de titularitat pública (2001) (no inclou escoles)

	Any 2001
Pistes polisportives i frontons descoberts	107
Pistes de tennis i paddle tennis	83
Camps de futbol	49
Altres camps grans	13
Espais d'atletisme	15
Pavellons i frontons coberts	52
Sales polivalents i especialitzades	176
Piscines descobertes	81
Piscines cobertes	25
Pistes de petanca	420
Espais no convencionals	168
Altres espais	119
Total	1.308

Font: Cens d'instal·lacions esportives 1995. Actualització de dades 2001.

Quant als espais esportius més nombrosos de titularitat privada, trobem en primer lloc les sales polivalents i especialitzades, amb un total de 668 sales. Altres espais de titularitat privada importants quant al nombre, són les pistes de tennis i paddle tennis (218 pistes) i les pistes polisportives i frontons descoberts (100 pistes). Per últim, els espais esportius menys nombrosos de titularitat privada són els espais d'atletisme, altres camps grans i camps de futbol, amb un total de 2, 8 i 9 espais respectivament.

Nombre d'espais esportius de titularitat privada (no inclou escoles)

	Any 2001
Pistes polisportives i frontons descoberts	100
Pistes de tennis i paddle tennis	218
Camps de futbol	9
Altres camps grans	8
Espais d'atletisme	2
Pavellons i frontons coberts	27
Sales polivalents i especialitzades	668
Piscines descobertes	37
Piscines cobertes	41
Pistes de petanca	25
Espais no convencionals	0
Altres espais	42
Total	1.177

Font: Cens d'instal·lacions esportives 1995. Actualització de dades 2001.

En relació als espais esportius de titularitat pública respecte als de titularitat privada, és interessant destacar que, en nombre absolut, hi han 231 espais esportius de titularitat pública més que de titularitat privada. Segons la tipologia, hi ha més nombre d'espais esportius de titularitat pública en instal·lacions de: pistes de petanca (hi han 395 més públiques que privades), d'espais no convencionals (168 espais), camps de futbol (40 més camps públics que privats), pavellons i frontons coberts (25 més públics que privats) i de pistes polisportives i frontons descoberts (22).

Per contra, els espais esportius més nombrosos de titularitat privada respecte els de titularitat pública són les sales polivalents i especialitzades (hi ha 492 espais privats més que de públics), les pistes de tennis i paddle tennis (135 més d'espais privats) i, en menor mesura, les piscines cobertes (16 més).

Nombre d'espais esportius de titularitat pública respecte els de tit. privada (2001)

	Titularitat pública	Titularitat privada	Diferència entre espais de titularitat púb. i priv
Pistes polisportives i frontons descoberts	107	100	7
Pistes de tennis i paddle tennis	83	218	-135
Camps de futbol	49	9	40
Altres camps grans	13	8	5
Espais d'atletisme	15	2	13
Pavellons i frontons coberts	52	27	25
Sales polivalents i especialitzades	176	668	-492
Piscines descobertes	81	37	44
Piscines cobertes	25	41	-16
Pistes de petanca	420	25	395
Espais no convencionals	168	0	168
Altres espais	119	42	77
Total	1.308	1.177	131

Font: Cens d'instal·lacions esportives 1995. Actualització de dades 2001.

Per últim, cal destacar que els espais esportius no tradicionals són exclusivament públics, tendència que posa de manifest, com es veurà posteriorment, l'interès municipal per la utilització de l'espai urbà com a espai esportiu més.

9.2 Evolució dels abonats a les instal·lacions esportives.

Tradicionalment, un dels principals problemes de la pràctica esportiva ha estat l'exclusió de determinats col·lectius que tenen un índex de pràctica esportiva baix. Entre aquests col·lectius destaquen les dones, les persones amb rendes baixes i els immigrants extracomunitaris, etc.

La ciutat de Barcelona va endegar l'any 1990 una política d'obertura d'instal·lacions esportives molt ambiciosa amb la que es volia facilitar l'accés a la pràctica esportiva al màxim possible de segments socials de la ciutat. Per això s'establiren uns abonaments individuals a les instal·lacions municipals amb preus que variaven en funció de les instal·lacions, i oscil·len entre un mínim i un màxim assequible de quota mensual, que facilita l'accés a la pràctica esportiva a un ampli espectre social.

L'enquesta d'hàbits esportius de la ciutat de Barcelona reflecteix una inferior pràctica esportiva de les dones, però en els darrers anys les diferències entre homes i dones s'estan escurçant, gràcies a l'augment de la pràctica esportiva femenina.

Evolució dels abonats a les instal·lacions esportives municipals.

	Abonats	Increment anual
1992	20.045	
1993	37.653	88%
1994	46.240	23%
1995	74.360	61%
1996	95.610	29%
1997	109.870	13%
1998	120.756	9%
1999	134.459	10,20%
2000	149.621	10,10%
2001	153.737	2,8%
2002	156.781	2,0%

Font: Àrea Esports Ajuntament de Barcelona.

L'evolució del nombre d'abonats a les instal·lacions esportives municipals ha estat molt positiva, l'increment del nombre d'instal·lacions així com les millores introduïdes en les instal·lacions han permès incrementar el nombre d'abonats des dels 20.045 l'any 1992 als 156.781 l'any 2002.

És molt important tenir en compte que el nombre d'abonats d'aquestes instal·lacions municipals representen el 10% de la població resident a la ciutat de Barcelona 1.505.325 persones (any 2001).

El nombre d'usuaris no abonats a les instal·lacions esportives també ha estat molt positiu, al passar de 530.746 l'any 1996 a 644.545 durant l'any 2002, la qual cosa vol dir un increment del 17,6% en 6 anys.

Tots els indicadors assenyalen que s'ha produït un increment important de la pràctica esportiva entre els ciutadans residents a la ciutat de Barcelona. En aquest sentit, l'Ajuntament a través de la xarxa d'instal·lacions esportives municipals ha jugat un paper molt important com a catalitzador d'aquesta millora.

Cal tenir en compte que s'han produït increments constants en el nombre d'abonats durant un període de temps on la ciutat de Barcelona ha perdut població al passar de 1.643.542 habitants l'any 1991 a 1.505.325 habitants l'any 2001. A més a més, durant aquest mateix període de temps la iniciativa privada ha endegat i posat en marxa una important oferta esportiva orientada cap a les capes socials mitjanes i altes. Per exemple, la cadena de gimnasos DIR té actualment 65.000 abonats i 620 treballadors només a la ciutat de Barcelona.

Barcelona és la ciutat d'Europa que té més usuaris de gimnasos

El 20% dels ciutadans van a clubs esportius, percentatge que només superen Denver i San Diego

El culte al cos sa i en forma que practiquen els barcelonins ha catapultat la ciutat al primer lloc europeu en percentatge d'afiliats a instal·lacions esportives. El llegat olímpic ha donat fruit en forma d'una eclosió de centres de fitness que han multiplicat la pràctica esportiva de pagament. Només la iniciativa privada proporcionarà a Barcelona com a mínim set nous gimnasos al llarg dels pròxims mesos.

(...) Un estudi dut a terme per la International Health and Racket Sport Association, que integra representants del sector dels clubs esportius, dels fabricants de material esportiu i fins i tot de metges esportius, ha coronat Denver i San Diego (totes dues als Estats Units) com a capitals de l'esport de pagament, amb un 20,7% i un 20,4% de practicants inscrits en instal·lacions esportives, sobre el total de la població. La xifra és similar a la que ostenta Barcelona (entorn d'un 20%), fet que la converteix en un pastís cobejat per les grans cadenes de gimnasos. (...)

Patricia Castan . El Periódico. 21 Setembre 2002.

9.3 Esport i espai públic

L'entorn físic és un factor fonamental a l'hora de determinar una més o menys pràctica esportiva de les persones. Als EEUU es refereixen als "Entorns encoratjadors" (Supportive Enviroments); entorns planificats i desenvolupats adequadament que permeten i promouen la pràctica de l'activitat física.

Les administracions públiques en un Estat democràtic han d'assumir com una de les fonts de la seva legitimitat la promoció d'una política de ciutat que produeixi espais públics ciutadans. Els projectes i la gestió dels espais públics i dels equipaments col·lectius són alhora una oportunitat per produir ciutadania i una prova del desenvolupament d'aquesta ciutadania. La seva distribució més o menys desigual, la seva concepció articuladora o fragmentadora del teixit urbà, la seva accessibilitat i el seu potencial de centralitat, el seu valor simbòlic, la seva polivalència, la intensitat i la densitat del seu ús social, la seva capacitat de crear ocupació, la importància dels nous públics d'usuaris, l'autoestima i el reconeixement social, la seva contribució per donar "sentit" a la vida urbana, són sempre oportunitats que mai s'haurien de desapropiar per promoure els drets i les obligacions polítics, socials i cívics constitutius de la ciutadania. (Borja, Muxí, 2001)

És en aquest context de crear ciutadania per mitjà de l'espai públic on l'esport i l'activitat esportiva pot desenvolupar un paper clau, configurant-se com a

instrument de cohesió i articulació de la ciutat i, en conseqüència, aprofitar des del vessant esportiu la rellevància de l'espai públic com a lloc d'interrelació ciutadana.

Alguns factors físics de l'entorn que afavoreixen l'activitat física:

Espais urbans plurifuncionals (barreja de sòl residencial, comercial...)

Més alta densitat residencial

Existència de vies exclusives per a vianants

Voreres amples, segures, atractives i de qualitat

Seguretat (Baixos índex de criminalitat)

Existència espais d'us intergeneracionals

Si anem a aspectes més concrets s'afavoreix l'activitat:

Espais a l'aire lliure atractius i segurs, amb bon enllumenat, llocs per seure, ombres, zones de jocs...

Espais ben nets i mantinguts. Xarxa de camins que connectin els diferents espais

Carrils Bici i per a vianants amb connexions a les zones residencials i comercials i el transport públic

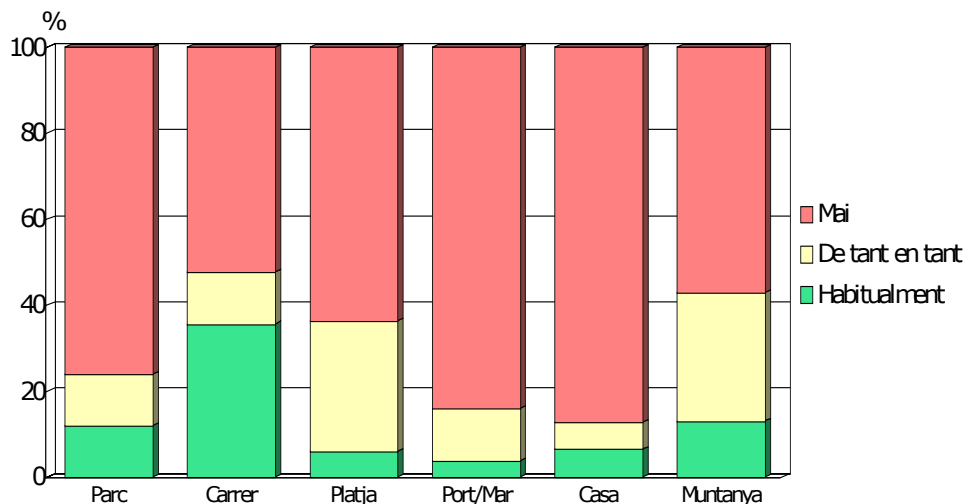
Facilitat en l'accessibilitat. Carrers dissenyats que facilitin l'accessibilitat per als vianants i siguin segurs.

Infraestructures per afavorir la participació de persones amb disminucions, rampes, passos de vianants segurs etc.

(Creating Active Communities. Active Australia)

La creixent importància de la pràctica esportiva fora de les instal·lacions esportives es posa de manifest en l'enquesta d'hàbits esportius de la ciutat de Barcelona (1999), on es constata que els espais alternatius de la pràctica esportiva més comuns són el **carrer**, la **muntanya** i la **platja**. La via pública i les zones verdes són més utilitzades pels que fan activitat física de forma regular. Els que fan exercici de forma ocasional van més a la muntanya.

Ús de diferents espais per fer esport o exercici físic

Font: Enquesta d'hàbits esportius, 1999. Ajuntament de Barcelona.

Si les principals raons per a practicar l'esport són relacionar-se socialment amb altres persones i estar en millor estat de salut, això implica que, l'espai públic de tota la ciutat pot esdevenir potencialment espai esportiu.

■ El carrer

El carrers i les places han esdevingut en els darrers anys espais habituals de la pràctica esportiva lliure dels ciutadans de Barcelona. En aquest sentit, s'ha de destacar que no només les pràctiques esportives com el jogging, caminar, anar en bicicleta han esdevingut activitats esportives àmpliament integrades a la ciutat, sinó que darrerament s'han introduït altres pràctiques més innovadores com per exemple el skate board o el patinatge.

Una moda actual no tant acceptada

Les places dures de Barcelona atreuen centenars de 'skaters' europeus l'any. El bon clima i la inusual tolerància de les autoritats animen els aficionats a viatjar. La plaça dels Àngels ha estat l'escenari dels esports de les principals marques del mercat.

Mauricio Bernal (Barcelona)

Les anomenades places dures, aquelles que per a molts veïns són un autèntic maldecap, un atemptat contra l'estètica, sembla que convertiran Barcelona --si és que no ho han fet ja-- en el paradís europeu dels skaters . No hi ha xifres sobre aquesta qüestió --no hi ha cap autoritat que perdi el temps comptant els monopatiners estrangers que entren a la ciutat--, però n'hi ha prou fent un cens ràpid per adonar-se que l'auge és enorme. "Cada any vénen centenars d'estrangers", assegura Irene, que és la responsable d'una botiga especialitzada.

Encara que el circuit és ampli i les places utilitzades per a aquest esport són nombroses, el tresor més ben guardat de la ciutat és sens dubte la plaça dels Àngels, situada just davant del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (Macba). "El terra és perfecte, la plaça és àmplia, hi ha rampes i desnivells. Però, sobretot, té una vorada llarga que permet a molts skaters practicar tots alhora", explica Chafi, un habitual.

No és, per descomptat, l'única plaça que els skaters europeus consideren idònia des del punt de vista de l'estructura. Però això no és l'únic que entra en joc a l'hora de les valoracions. "Aquí no molesten", diu Marcus Pammer, un austríac de 22 anys. "A la resta d'Europa, allà on vagis, no hi falta el segurata o el policia que t'impedeix practicar. Fins on jo sé, Barcelona és de les poques ciutats on no hi ha cap problema", afegeix. Seduït per les places, la tolerància de les autoritats i, no menys important, el clima, Pammer va passar tot l'hivern a la ciutat fent el que més li agrada: anar en monopatí.

Tot això va començar fa aproximadament tres anys, i obeeix en part a l'emigració de famosos skaters locals --com Enrique Lorenzo, per exemple-- als EE.UU, la més gran factoria de professionals del món. Allà es va començar a parlar de Barcelona i dels seus particulars atractius, i molt aviat la plaça dels Àngels es va convertir en escenari dels esports de les marques del sector.

"No hi ha un sol anunci que no faci almenys una referència a Barcelona com a ciutat per a skaters", explica Irene. Entre els 50 o 60 bojos pel monopatí que en un dia de bon sol s'apropien la plaça dels Àngels no és difícil trobar-hi gent que combina oci i feina.

El repertori de llocs idonis per a l'skate és ampli. La llista inclou, a més de les places dels Àngels i dels Països Catalans, el passeig de Lluís Companys (Eixample), la plaça del Guinardó (Horta-Guinardó), la del General Moragues (Sant Andreu), la plaça de la Bonanova (Sarrià- Sant Gervasi) i la plaça del Mar (Barceloneta).

"El que té de bo és que, a més de les grans places, gairebé sempre pots trobar un lloc a prop de casa que està bé", explica Marc, un skater barceloní.

Font: El Periódico. 2 Abril del 2002

S'ha de ser conscient, però, que la utilització de les places de la ciutat com espais de practica informal de l'activitat esportiva pot portar a un problema de compatibilitat amb altres usos del carrer (terrasses, descans dels veïns, etc.).

En relació a la pràctica esportiva a l'espai urbà, també és important tenir en compte totes les **curses i les competicions esportives populars** amb assistència massiva que es celebren al carrer de la ciutat. És interessant veure l'evolució del nombre d'actes esportius popular que de forma anual es celebren a la ciutat de Barcelona.

Des de l'any 1996 fins al 2000, el nombre d'actes esportius que es celebren al carrer de la ciutat ha anat creixent, passant de 87 actes l'any 1996 a 289 actes l'any 2000. Quant al tipus d'actes més freqüents al llarg del període analitzat es pot destacar, en primer lloc, les curses atlètiques, que l'any 1996 representaren un 34,5% del total d'actes esportius a la ciutat. Les últimes dades disponibles de l'any 2000 situen les curses atlètiques en un 12% del total d'actes esportius, per tant, tot i ser importants quant a nombre, la tendència dels darrers anys posa de manifest la rellevància d'altres tipus d'actes.

A l'any 2000, a més de les curses atlètiques i d'altre tipus d'actes, van ser importants les festes esportives de recreació, que representaren un 10,4% del total d'actes celebrats en aquest any. És interessant destacar l'evolució creixent d'aquest tipus d'actes des de l'any 1996 fins al 2000. També foren relativament importants les passejades i curses en bicicleta (8,3%) i les competicions de bàsquet (6,6%), quedant en últim lloc, quant a nombre, les passejades i les curses de patins (2,1%).

La tendència, per tant, és a la utilització del carrer com a espai per a la realització d'actes esportius no tradicionals. L'any 2000 aquest tipus d'actes representà un percentatge del 60,6% sobre el total dels actes esportius populars al carrer.

Evolució del nombre d'actes esportius populars al carrer

	Actes 2000		Actes 1998		Actes 1997		Actes 1996	
Total	289	%	137	%	142	%	87	%
Curses atlètiques	35	12,1	26	19,0	42	29,6	30	4,5
Competicions de bàsquet	19	6,6	5	3,6	4	2,8	3	3,4
Passejades/ curses en bicicleta	24	8,3	11	8,0	17	12,0	14	16,1
Passejades/ curses en patins	6	2,1	1	0,7	3	2,1	3	3,4
Festes esportives de recreació	30	10,4	4	2,9	12	8,5	4	4,6
Altres	175	60,6	90	65,7	64	45,1	33	37,9

Font: Direcció d'Esports. Ajuntament de Barcelona

En relació al nombre de participants en el total d'actes esportius l'evolució també ha estat positiva, encara que a l'any 1997 aquesta ve a descendir en gairebé 20.000 persones respecte a l'any anterior. Els actes amb un nombre més gran de participants són les curses atlètiques, que arribaren a representar el 48% del total d'actes esportius a l'any 2000. Tot i així l'evolució des de 1996 fins al 2000 reflexa una disminució del nombre de participants en aquest tipus de curses.

Per darrera de les curses atlètiques l'altre tipus d'acte esportiu amb un nombre rellevant de participants són les passejades i les curses en bicicleta. Des de l'any 1996 la participació en aquests actes s'ha anat mantenint, assolint el nombre màxim de participació l'any 1998 amb un total de 60.662 participants (27,1% del total de participants de l'any 1998).

A l'igual que es posava de manifest en el nombre d'actes esportius al carrer, s'observa una tendència cada cop més alta de participants en activitats esportives no convencionals, situació que reforça la tendència cada cop més important cap a una concepció més àmplia de l'activitat esportiva actual.

Evolució del nombre de participants en actes esportius populars al carrer

	Participants 2000		Participants 1998		Participants 1997		Participants 1996	
Total	214.013	%	223.722	%	192.189	%	210.067	%
Curses atlètiques	103.555	48,4	97.730	43,7	101.580	52,9	118.964	56,6
Competicions de bàsquet	5.465	2,6	5.080	2,3	7.480	3,9	4.153	2,0
Passejades/ curses en bicicleta	46.174	21,6	60.662	27,1	41.901	21,8	47.113	22,4
Passejades/ curses en patins	14.021	6,6	15.000	6,7	14.696	7,6	16.978	8,1
Festes esportives de recreació	11.080	5,2	7.170	3,2	8.488	4,4	13.756	6,5
Altres	33.718	15,8	38.080	17,0	18.044	9,4	9.103	4,3

Font: Direcció d'Esports. Ajuntament de Barcelona

Si analitzem any rera any els actes esportius populars amb un nombre més alt de participants trobem que la Cursa de El Corte Inglés és la que compte amb un nombre més gran de participació des de 1996. Si fem una classificació dels actes de més de 20.000 participants observem, que a més de la Cursa de El Corte Inglés, altres actes amb un nombre rellevant de participació són la festa de la bicicleta i la festa de patins de El Corte Inglés. Una altra de les curses que queden en bona posició al llarg del període d'anàlisi és la cursa de la Mercè.

Rànquing dels actes esportius populars al carrer amb més de 2.000 participants

2000		1999	
1. Cursa de "El Corte Inglés"	56.414	1. Cursa de "El Corte Inglés"	54.152
2. Festa de la bicicleta	40.000	2. Festa de la bicicleta	36.000
3. Cursa de la Mercè	12.129	3. Festa de patins "El Corte Inglés"	15.000
4. Festa de patins "El Corte Inglés"	10.813	4. Cursa de la Mercè	10.040
5. Ciutat de Barcelona d'atletisme - Jean Bouin	5.716	5. Finals del CEEB	10.000
6. Festa de la platja	5.000	6. Festa de la platja	6.500
7. Cursa de Bombers	4.000	7. Festa del pin pon	6.000
8. Cursa Sant Silvestre	3.127	8. Adidas un dia per la dona	4.500
9. Cursa i caminada popular per Collserola	3.082	9. Ciutat de Barcelona d'atletisme - Jean Bouin	4.000
10. Marató de Catalunya	3.025	10. Cursa i caminada popular per Collserola	4.000
1998		1997	
1. Cursa de "El Corte Inglés"	67.104	1. Cursa de "El Corte Inglés"	75.248

2. Festa de la Bicicleta	38.000	2. Festa de la Bicicleta	35.000
3. Festa de patins "El Corte Inglés"	14.246	3. Festa de patins "El Corte Inglés"	15.848
4. Cursa de la Mercè	8.615	4. Cursa de la Mercè	10.747
5. Adidas Woman	5.216	5. Jean Bouin	10.000
6. Festa de la platja	5.000	6. Festival europeu de l'esport per a tothom	8.500
7. Marathó Catalunya	4.112	7. Jocs sobre rodes	5.000
8. Diada esportiva a Collserola	4.000	8. Street Ball Adidas	3.608
9. Adidas Street Ball Challenge'97	3.580	9. Diada esportiva a Collserola	3.523
10. Torneig 3x3 de Champion	2.500	10. 3 x 3 Convers	2.881

Font: Direcció d'Esports. Ajuntament de Barcelona

Bicicleta

Un altre element important de la pràctica esportiva, i que posa de relleu la pràctica creixent de noves modalitats esportives, és la utilització que es fa de la **bicicleta**.

En els darrers anys s'ha creat una xarxa de carrils bicicleta, molts d'ells segregats del tràfic de vehicles de motor, que s'està estenent per tota la ciutat. Aquesta xarxa de carrils bici permet realitzar trajectes, Llobregat – Besòs i Mar – Muntanya, i ha permès que la bicicleta comenci a ser no només una possibilitat de pràctica d'una activitat física, sinó un element alternatiu de transport urbà.

Algunes dades relacionades amb l'ús de la bicicleta a la ciutat de Barcelona dades

Evolució del carril bici a la ciutat de Barcelona

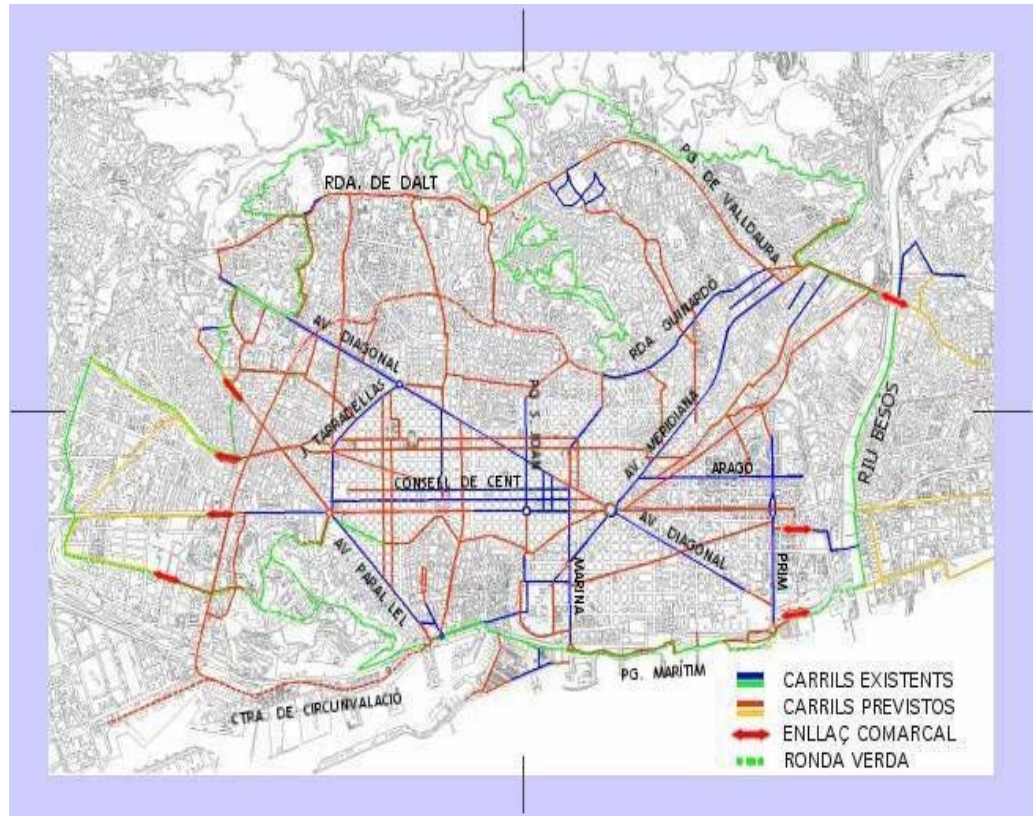
	1992	1997	2000	2007 (previsió)	Increment 92/2000
Km de carril Bici	21	72	106	200	+85 Km

Font: Ajuntament de Barcelona

La xarxa actual del carril bicicleta és de 107 Km, però aquesta trama ha estat producte de diferents reformes urbanístiques sense una coherència global. Per aquest motiu des de l'Ajuntament de Barcelona s'està impulsant la redacció del Pla Estratègic de la Bicicleta que preveu establir en l'horitzó temporal de l'any 2007, la xifra de 200 Km de carril bicicleta amb una tipologia de disseny adient que faci compatible els usos de l'espai públic entre tots els usuaris (vianants, cotxes i bicicletes).

L'ús de la bicicleta a Barcelona és encara minoritari. L'any 2001 al voltant de 29.500 persones utilitzen la bicicleta com a mitjà de transport per a desplaçar-se per la ciutat. Aquesta xifra suposa un increment del 36% ja que l'any 2000 eren només 21.600. Durant els caps de setmana la xifra d'usuaris de la bicicleta arriba als 87.000 ciclistes.

Xarxa de carrils bici a Barcelona

Font: Ajuntament de Barcelona.

Motius dels desplaçaments en bici per la ciutat de Barcelona:

Motiu	%
Passejar	85,76%
Treballar	6,02%
Anar a un centre educatiu	4,20%

Consell Joventut de Barcelona.

- Els aparcaments municipals disposen actualment de només 300 places reservades a bicis. El propòsit municipal és arribar a les 600 places abans d'un any.

Quan a la pràctica de la Bicicleta el Consell de la Joventut de Barcelona ha proposat:

Què volem?

Des del Consell de la Joventut de Barcelona volem la potenciació de l'ús de les bicicletes a Barcelona com a mitjà de transport normalitzat, per aquest motiu demanem:

Que es potencii i es doni suport al moviment associatiu relacionat amb la promoció de l'ús de la bicicleta.

Que l'Ajuntament de Barcelona promogui una campanya que promogui l'ús de la bicicleta similar a la que s'ha fet amb el transport a peu.

Per aconseguir que la bicicleta i el seu usuari o la seva usuària tinguin la mateixa categoria vial que el cotxe o la motocicleta, requereix d'un treball important de sensibilització a la ciutadania, principalment dirigida als propis usuaris i usuàries de la bici, però també especialment a conductors i conductores habituals de cotxes i professionals del volant (taxi, transport de mercaderies i de persones). A més de campanyes puntuals adreçades a aquests sectors concrets, caldria treballar la qüestió als centres a on s'imparteix la formació sobre les normes de trànsit per aconseguir les llicències oficials de permís de conducció per tal de conscienciar sobre la seguretat i respecte als usuaris i usuàries de la bicicleta.

Un Pla estratègic de la bicicleta que permeti impulsar polítiques de futur per crear una xarxa coherent de carril bici a la ciutat. L'actual trama no ha respost a una planificació meditada sinó a la improvisació sorgida de les diferents reformes urbanístiques.

En relació a l'Anella Verda, carril bici de circumval·lació al voltant de la ciutat, considerem que no podem augmentar la longitud dels carrils bicis únicament en circuits exteriors a la trama urbana. Cal incorporar nous carrils bicis a les vies de la ciutat, amb calçades separades del trànsit habitual, similar al que existeix a carrers com el Paral·lel.

La millora de la xarxa actual de carrils bici. Està prevista la construcció de 50 Km de carril bici nou per a 2003, amb carrils segregats dins la xarxa bàsica de la ciutat. Aquesta xifra no és suficient. Cal ampliar urgentment la xarxa de carrils bici cobrint els principals itineraris d'oci i de feina de la ciutat. Aquests nous carrils bici s'haurien de fer segregats totalment dels espais reservats per als cotxes i als vianants i haurien de disposar de les condicions necessàries de senyalització i de seguretat. També es fa necessari reformar els carrils bici existents que no compleixen els mínims requisits de segregació, senyalització i seguretat.

La creació de 'zones pacificades' al trànsit, en les que puguin conviure vianants, bicis, motos, cotxes del veïnat de la zona, vehicles de càrrega i descàrrega, i transport públic, com ja existeix al carrer Enric Granados. Si volem posar límits a l'ús i presència del cotxe hem de posar límit a l'accessibilitat del mateix. D'aquesta manera, és necessari establir la trama viària exclusiva per a cotxes, i controlar l'obertura de noves vies, que acaben per saturar-se de cotxes.

Manifestar la nostra satisfacció per la resolució amb la qual Barcelona eixamplarà les voreres un mínim de 3 metres, i els carrers de menys de 8 metres d'amplada hauran de tenir un paviment únic a on la prioritat de pas serà per als vianants i no pels cotxes. Demanem una ràpida adaptació de la trama urbana a la recent normativa.

Aplaudir la iniciativa de l'Agenda 21 que ha aprovat reduir la velocitat màxima de 50 a 30 km/h en els carrers que no formen part de la xarxa bàsica. Demanem que aquesta resolució es faci efectiva a curt termini.

Que la combinació entre transport públic i bicicleta funcioni de forma òptima per afavorir l'ús de les bicicletes. Cal facilitar l'accés de les bicis als transports públics (metro i RENFE), dissenyant vagons amb plataformes especials.

L'adaptació d'un espai especial per al transport de bicicletes permetrà

eixamplar els horaris en que es podran transportar. Fet que s'haurà de complementar amb la promoció d'aparcaments segurs en les parades de metro, rodalies RENFE i Ferrocarrils de la Generalitat.

Que es solucioni el problema de l'aparcament, creant una xarxa d'aparcaments segurs per a bicicletes en equipaments municipals, centres d'estudi i altres llocs freqüentats per la gent jove.

Un cop avaluada l'experiència pilot d'aparcament biceberg que s'instal·larà prop del parc de la Diagonal Mar (pàrquing que funciona com un caixer automàtic, amb capacitat per a 46 bicicletes i al qual s'accedeix amb un codi secret), demanem la ubicació d'aquest sistema d'aparcament per tota la ciutat.

L'increment de l'oferta de pàrkings protegits a l'aire lliure (gratuïts) i l'adaptació dels aparcaments ja existents amb l'ús normalitzat de la bicicleta en aparcaments subterranis. Barcelona compta amb 2.224 places d'aparcament de bicis repartides entre places públiques (la gran majoria a les mateixes voreres) i pàrkings de pagament. Malgrat l'extensió de l'ús de la bicicleta, molts pàrkings encara no les admeten, d'altres cobren la mateixa tarifa que les motocicletes.

Que edificis de nova planta: vivendes, equipaments municipals, seus administratives i grans oficines i empreses... contemplin un espai per guardar i/o aparcar les bicis.

Que les administracions públiques es prenguin seriosament el problema dels robatoris. Actualment la seguretat només depèn dels propis usuaris i de les pròpies usuàries. Cal un pla d'acció per lluitar contra els robatoris de bicicleta.

Es necessita una millor gestió dels dipòsits de bicicletes recuperades de robatoris i un millor seguiment de les denúncies efectuades per les persones perjudicades. L'Ajuntament ha encarregat un projecte d'un registre de bicicletes a Amics de la Bici i al BACC com a instrument per lluitar contra els robatoris.

L'increment dels ajuts a la investigació de transports alternatius al cotxe que consumeixin combustibles no fòssils, com la bicicleta elèctrica.

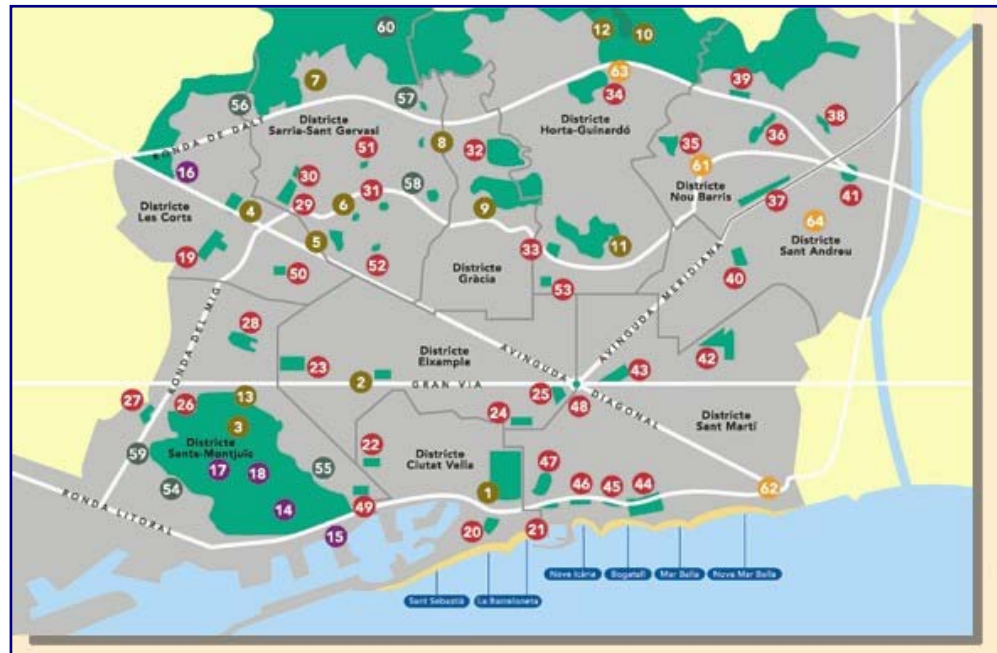
Consell de la Joventut de Barcelona

■ La muntanya i el senderisme urbà

Barcelona disposa de zones verdes per poder practicar tot tipus d'activitat esportiva. La xarxa de parcs i jardins i les muntanyes de Collserola i Montjuïc són espais recurrents per a la pràctica esportiva dels ciutadans de Barcelona. No obstant, la mateixa xarxa urbana permet practicar una de les activitats esportives més recurrents pels barcelonins: el senderisme urbà.

El terme municipal de Barcelona, on viuen més d'un milió i mig de persones, compta amb **2.779 ha** d'espais verds públics. D'aquestes, un **64%** correspon a la massa forestal de Collserola i el **36%** restant als parcs, jardins i altres espais verds inclosos en la trama urbana. Això suposa que cada ciutadà gaudeix de **10,8 m²** de verd forestal i de **6,7 m²** de verd urbà.

Ubicació i nombre dels parc i jardins de la ciutat de Barcelona (2001)

Jardins històrics		17 Jardí Botànic	34 Vall d'Hebron	52 Moragas
1 Ciutadella		18 Viver Tres Pins	35 Turó de la Peira	53 Príncep de Girona
2 Universitat		Parcs Urbans		Parcs forestals
3 Joan Maragall		19 Maternitat	36 Guineueta	54 Migdia
4 Pedralbes		20 Barceloneta	37 Can Dragó	55 Mirador Poble Sec
5 Turó Parc		21 Parc de les Cascades	38 Pla de Fornells	56 Castell de l'Oreneta
6 Can Castelló		22 Sant Pau del Camp	39 Josep M ^a Serra Martí	57 Font del Racó
7 Can Sentmenat		23 Joan Miró	40 Pegaso	58 Monterols
8 La Tamarita		24 Estació del Nord	41 Trinitat	59 Montjuïc
9 Güell		25 Bosquet del Encants	42 Sant Martí	60 Collserola
10 Laberint		26 Font Florida	43 Clot	
11 Guinardó		27 Can Sabaté	44 Poblenou	
12 Palau de les Heures		28 Espanya Industrial	45 Nova Icària	
13 Teatre Grec		29 Vil·la Amèlia	46 Port Olímpic	
Jardins temàtics		30 Vil·la Cecília	47 Carles I	
14 Mossèn Cinto		31 Parc del Putget	48 Plaça de les Glòries	
15 Costa i Llobera		32 Creueta del Coll	49 res Xemenieies	
16 Roserar Cervantes		33 Parc de les Aigües	50 Les Corts	
			51 Ca n'Altmirra	

Font: Institut Municipal de Parcs i Jardins. Ajuntament de Barcelona.

D'acord amb la concepció àmplia de la pràctica esportiva i en relació a l'espai públic com a lloc on realitzar aquesta pràctica, cal tenir en compte el senderisme urbà. El senderisme urbà comporta tres activitats: caminar, civisme i cultura. Caminar, com a activitat física esportiva; civisme per tal de respectar i compartir l'àmbit urbà (parcs, places, carrers, etc.) de la ciutat; i cultura, que comporta el coneixement de la ciutat i més concretament, conèixer i valorar en particular les zones verdes, els monuments, l'arquitectura, la història, l'urbanisme, etc.

El senderisme urbà és una pràctica impulsada principalment des de l'Ajuntament, aquesta pràctica comporta la realització d'itineraris urbans, oberts a tothom i de caràcter no competitiu. Algunes de les activitats que s'emmarquen dins del senderisme urbà són: la Caminada de Gràcia, la Caminada a la Festa de la Platja i la

Caminada a Montjuïc entre d'altres (incloses en el programa Barnatrec).

■ Les platges

La façana marítima esdevé un espai més per la pràctica esportiva a la ciutat de Barcelona. La finalització de la façana marítima i la obertura de la ciutat al mar comportà una oportunitat única per a desenvolupar un seguit de activitats esportives marítimes i també oferí la possibilitat d'utilitzar la platja com a nou espai urbà.

Barcelona disposa d'un total de 4.240 metres de platges, repartides en 6 platges diferents. Les principals platges en quant a extensió són la platja de Sant Sebastià i la Barceloneta, amb un total de 1.100 metres cadascuna. Les segueixen la platja del Bogatell (640 m), la de Mar Bella i Nova Mar Bella (500 m) i, per últim, la platja de Nova Icària (400 m).

Dades de les platges de Barcelona (2000)

	Longitud (m)
Sant Sebastià	1100
Barceloneta	1100
Nova Icària	400
Bogatell	640
Mar Bella	500
Nova Mar Bella	500
Total	4240

Font: Institut Municipal de Parcs i Jardins. Ajuntament de Barcelona.

A més de les activitats esportives que de forma lliure es poden practicar a les platges de la ciutat, com la natació i el footting, també hi ha la possibilitat de practicar altres esports com el voleibol o el futbol.

Els espais esportius més comuns a les platges de Barcelona són els camps de voleibol, amb un total de 13 camps repartits en diverses platges de la ciutat. Val a dir que en totes les platges de la ciutat hi ha com a mínim un camp de voleibol, com és el cas de la Nova Mar Bella, i en d'altres el nombre arriba fins a 4 camps (la Barceloneta). A més dels camps de voleibol les platges de Barcelona també disposen d'altres equipaments esportius com són els camps de futbol i les taules de tennis taula. Hi ha un total de 5 taules de ping-pong, repartides a les platges de la Barceloneta (2 taules), la Nova Icària (1 taula) i Mar Bella (2 taules). Els camps de futbol només hi són a les platges de la Barceloneta i a la Nova Mar Bella.

Equipaments esportius a les platges de Barcelona (2000)

	Taules ping-pong	Camps de voleibol	Camps de futbol
Sant Sebastià	0	2	0
Barceloneta	2	4	1
Nova Icària	1	2	0
Bogatell	0	2	0
Mar Bella	2	2	0
Nova Mar Bella	0	1	1
Total	5	13	2

Font: Institut Municipal de Parcs i Jardins. Ajuntament de Barcelona.

Finalment, quant a l'equipament esportiu en l'espai públic de lliure accés esmentar la col·locació de cistelles de bàsquet i taules de tennis taula que des de l'any 1993 s'ha realitzat a la ciutat. Durant l'any 2002 s'instal·laran 40 cistelles de bàsquet i 16 taules de tennis taula.

Col·locació cistelles de Bàsquet en l'espai públic a la ciutat de Barcelona durant l'any 2000.

Districte	Quantitat	Pendents
Ciutat Vella	4	2?
Eixample	5	2
Sants-Montjuïc	5	-
les Corts	0	-
Sarrià-St. Gervasi	2	-
Gràcia	2	-
Horta-Guinardó	5	-
Nou Barris	6	-
St. Andreu	5	-
St. Martí	6	10
Total	40	14

Font: Direcció d'Esports. Ajuntament de Barcelona

Col·locació de Taules de tennis taula en l'espai públic a la ciutat de Barcelona durant l'any 2000.

Districte	Quantitat	Pendents
Ciutat Vella	3	1
Eixample	2	16
Sants-Montjuïc	0	1
les Corts	1	2
Sarrià-St. Gervasi	2	2
Gràcia	1	0
Horta-Guinardó	1	0
Nou Barris	2	5
St. Andreu	3	5
St. Martí	2	3
Total	16	35

Font: Direcció d'Esports. Ajuntament de Barcelona

9.4 La valoració dels ciutadans

Finalment, tenim les dades sobre la valoració que fan els professionals de l'esport a la ciutat de Barcelona dels espais públics (naturals i oberts) per la pràctica de l'esport segons l'enquesta a tècnics i professionals de l'esport a la ciutat de Barcelona realitzada l'any 2002.

La percepció sobre l'adequació i quantitat de l'**espai natural** varia en funció del barri, així els tècnics que treballen als barris de Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí majoritàriament fan una valoració positiva, el de la resta de districtes és força negativa, destacant la valoració que fans els tècnics de Gràcia (84% valoren

negativament els espais natural del districte) , ciutat Vella (el 78%) i Eixample (74%).

3.8 El sistema de provisió i producció d'activitats esportives a la ciutat

10. El sistema de provisió i producció d'activitats esportives a la ciutat. Presentació

Tradicionalment, la provisió d'activitats esportives a la ciutat ha estat encapçalada per l'Administració local amb la col·laboració dels principals agents esportius de la ciutat, si bé en els darrers anys s'ha trencat el predomini de la oferta municipal per part d'empreses que busquen treure rendibilitat econòmica de la pràctica esportiva de la ciutat.

La mateixa tendència s'ha donat en la producció d'activitats esportives, on una diversitat d'agents s'han incorporat en l'àmbit esportiu com a productors, tant públics com privats, d'aquestes activitats. En aquest context també s'ha de tenir present a les associacions o entitats sense ànim de lucre que tradicionalment han promogut i produït activitats esportives diverses deslligades de la iniciativa municipal.

Segons les dades del cens d'instal·lacions esportives de l'any 2000, el nombre d'espais esportius públics a la ciutat de Barcelona era de 1.002 espais i el nombre d'espais privats per al mateix any de 1.177. Aquestes dades són il·lustratives de la diversitat de productors esportius com del gran nombre d'espais esportius a la ciutat.

Nombre d'espais esportius a la ciutat de Barcelona (2002)

Nombre d'espais esportius (exclosos els escolars)	2002
Espais de titularitat pública	1.308
Espais de titularitat privada	1.177
Total	2.485

Font: Direcció d'Esports, Anuari estadístic (actualització de dades 2002). Ajuntament de Barcelona.

Des de l'emergència de la pràctica esportiva com a fenomen estès socialment, la qüestió de la gestió i el finançament ha estat un punt clau. Seguint amb la tendència descentralitzadora iniciada per l'Ajuntament democràtic, la gestió dels equipaments esportius municipals va ser cedida a entitats relacionades amb l'esport de la ciutat.

Així, associacions esportives tradicionals o empreses amb o sense ànim de lucre es van constituir com a gestores dels equipaments municipals sempre sota la direcció i control de la corporació municipal. En aquest context generalitzat de gestió indirecta dels serveis esportius municipals, el finançament d'aquestes instal·lacions i equipaments va ser assumit per la pròpia Administració local, si bé la pròpia entitat gestora participa, en part, en el finançament de la instal·lació per mitjà de les quotes que paguen els usuaris.

A més del model de gestió particular de les instal·lacions i equipaments esportius municipals, el sector privat i els clubs tradicionals multiesport, com a productors d'activitat esportiva, han desenvolupat altres models propis de gestió per donar resposta a les necessitats dels seus usuaris i dels compromisos d'inversió acceptat en els concursos.

Per tant, a la ciutat de Barcelona conviuen **quatre grans models de gestió d'instal·lacions esportives** que es diferencien segons la titularitat de la instal·lació, l'entitat gestora, la fórmula jurídica en la que es constitueixen i el tipus d'usuaris. Així, podem diferenciar entre:

- El model de gestió directa municipal. Model Públic- públic.
- El model de gestió indirecta d'instal·lacions esportives municipals. Model Públic – privat.
- El model de gestió de clubs (sense afany de lucre) amb patrimoni propi
- El model de gestió i propietat de centres privats

10.1 El model de gestió directa municipal: Model Públic- Públic.

Es tracta d'instal·lacions de propietat municipal i amb gestió del propi Ajuntament. El model de gestió directa municipal és limita a determinades instal·lacions esportives municipals que per motius d'economia d'escala o d'eficàcia és convenient gestionar de forma centralitzada a través dels serveis centrals de l'Ajuntament.

10.2 El model de gestió indirecta d'instal·lacions esportives municipals. Model Públic- privat.

La majoria de les instal·lacions i equipaments municipals són gestionats de forma indirecta per entitats gestores, ja siguin sense afany de lucre o lucratives. En aquest cas, l'Ajuntament continua sent el titular de la instal·lació esportiva i per mitjà d'un concurs públic atorga la gestió de la instal·lació a una entitat, club esportiu .

La política seguida per l'Ajuntament de Barcelona- bàsicament concedir la gestió de les instal·lacions amb una concessió mitjançant un concurs – ha portat com a conseqüència una gran professionalització dels potencials concessionaris. L'Ajuntament es fixa com a objectiu garantir l'accés a tothom, i amb independència del nivell de renda o origen, a la pràctica esportiva.

Els concessionaris han de realitzar una gestió competitiva perquè sinó podrien quedar exclosos de les concessions. Una part del sector esportiu tradicional ha hagut d'especialitzar-se i professionalitzar-se per poder adaptar-se a aquesta nova realitat.

S'ha de destacar, tanmateix, la importància del sector privat en el finançament de les pròpies instal·lacions esportives municipals. Els plecs de condicions per a la gestió d'instal·lacions esportives municipals solen incloure necessitats d'inversions en infraestructures que ha d'assumir el concessionari.

Dins del Model públic privat, cabrien altres alternatives a banda de la practicada fins l'actualitat – la concessió- :

CONCESSIÓ (article 113 del Reglament de Serveis i article 85.4 a) de la LBRL). El cas més comú és el de la concessió de la gestió d'una instal·lació o recinte esportiu a l'equip local (en municipis petits), o al més destacat de l'àmbit nacional (en grans municipis). G. Dorado defineix la concessió com aquell model de gestió en que l'ajuntament transfereix a una persona física o jurídica la gestió d'un servei, assumint el concessionari el risc econòmic del mateix. La concessió pot comprendre la construcció d'una obra o instal·lació i la subsegüent gestió o bé l'exercici del servei públic quan no requereixi obres o instal·lacions permanents o estiguessin ja establertes (Andrés, 1995:138:). En tota concessió es fixen unes clàusules que recullen els drets i

obligacions que assumeix el concessionari i que es recullen en el Plec de Clàusules Tècniques i Administratives.

ARRENDAMENT (article 138 al 142 del Reglament de Serveis i article 85.4 d) de la LBRL). El Reglament de Serveis de les Corporacions locals estableix dues modalitats d'arrendament segons siguin instal·lacions o bé serveis personals. Existeixen punt en comú amb la concessió si bé la principal diferència recau en el major grau de col·laboració del concessionari en la gestió del servei front el grau de col·laboració del arrendatari.

Aquest model de gestió permet obtenir noves instal·lacions sense necessitat d'inversió per part de la corporació local, o bé quan els interessos socials de l'Ajuntament en un centre propi són escassos i el que interessa és obtenir ingressos econòmics.

CONCERT (article 142 al 147 del reglament de Serveis i article 85.4 c) de la LBRL). El concert és una fórmula de gestió per a la prestació d'un servei municipal entre l'Ens local i altres ens, públics o privats, fins i tot particulars, basat en la utilització de serveis ja existents d'uns i altres. Aquest model, no obstant, no comporta noves responsabilitats jurídiques.

El Concert ha estat una fórmula poc emprada en l'àmbit esportiu per la seva poca efectivitat, deguda principalment al pagament del servei per part de l'Administració concertant (i no pels usuaris), a l'establiment de terminis (no superiors a deu anys) i, al manteniment, per part del contractista, de les propietats dels béns aportats per a la gestió del servei.

GESTIÓ INTERESSADA (article 85.4 b) de la LBRL). En aquest model de gestió la prestació del servei públic esportiu es realitza per mitjà d'una empresa gestora a canvi de la participació d'aquesta en els resultats de l'explotació econòmica, sense que en cap cas se'n derivi una relació societària o de capital compartit. La participació d'aquesta entitat de gestió pot establir-se per mitjà de la recepció d'una quantitat fixa anual, una participació proporcional als beneficis o d'altres sistemes de diversa natura. En cap cas, però, el gestor podrà assumir la condició de funcionari, ni tampoc la relació podrà ser considerada de caràcter societari o de capital compartit. No obstant això, la responsabilitat del funcionament del servei recau sobre l'entitat gestora, encara que la responsabilitat financera continua en mans de la pròpia Administració contractant. Per la prestació del servei l'entitat gestora rep una retribució, incloent, a més a més, una participació en els beneficis (primes de gestió, primes de desenvolupament o primes de productivitat). En tot moment s'ha de garantir un mínim a l'entitat gestora que permeti afrontar les despeses de la inversió necessària per desenvolupar el servei. Així, l'empresa gestora al tenir assegurat el reintegrament de les despeses d'inversió i gestió del servei, es veu alliberada dels riscos de l'explotació.

SOCIETAT MERCANTIL I COOPERATIVES LEGALMENT CONSTITUÏDES, EL CAPITAL SOCIAL DE LES QUALS NOMÉS PERTANY PARCIALMENT A L'ENTITAT LOCAL (article 85.4 e) de la LBRL).

L'estructura organitzativa de les instal·lacions i equipaments municipals pot variar en funció de les especificitats de l'equipament del que es tracti, si bé en la majoria de centres hi ha un gerent, que assumeix la direcció, i una plantilla de personal laboral que desenvolupa les tasques administratives, de manteniment i de execució de les activitats del centre. La presència de voluntaris pot variar d'un centre esportiu a un altre, si bé la tendència és la professionalització del personal. En aquest sentit, segons dades de l'any 2001, les instal·lacions esportives van facturar un total de 44,2 milions d'Euros i van donar feina a 1.474 empleats¹⁰.

10.3 El model de gestió de clubs (sense afany de lucre) i amb patrimoni

¹⁰ El País, 23 de juliol de 2002. Article sobre la presentació de l'informe *El deporte en Barcelona 1992-2002*, per part del Conseller d'Esports de l'Ajuntament de Barcelona, Sr. Albert Batlle,.

propi.

Aquest model de gestió inclou a tots els clubs i entitats esportives (sense afany de lucre) que gestionen el seu propi patrimoni. Inclou des de els grans clubs polisportius de la ciutat amb un gran patrimoni i història a els petits clubs monoesport amb un petit patrimoni on practiquen el seu esport.

Els clubs tradicionals o polisportius, com a associació esportiva i social han desenvolupat un model de gestió basa no només en la promoció de la pràctica esportiva sinó també en el foment de l'objectiu social pel qual va ser creat. Els clubs tradicionals són els propietaris de les instal·lacions esportives i el seu finançament es sustenta, principalment, en la contribució econòmica dels seus socis. Molts d'aquests clubs han evolucionat creant també els seus propis espais de fitness i per tant buscant nous abonats per tal de cercar la seva pròpia viabilitat financera.

10.4 El Model de gestió i propietat de centres privats.

Dins del model de gestió i propietat privat podem distingir entre:

- el model privat- privat generalista,
- el model privat especialista i
- el model de petit espai privat.

La característica comuna és la propietat privada de les instal·lacions i l'objectiu és la promoció de la pràctica esportiva, alhora que la rendibilitat econòmica de la inversió efectuada

El model **privat generalista** solen ser instal·lacions multiesport. promogudes per empreses mitjanes i grans. Aquí s'inclouen a les cadenes de gimnasos de fitness de capital autòcton, fortament arrelades en el territori, així com les important instal·lacions que darrerament estan construint grups inversors multinacionals.

Barcelona ha esdevingut en els darrers anys una ciutat molt atractiva pels grans grups multinacionals. Aquestes empreses han invertit grans quantitats de diners en la obertura de gimnasos i clubs de fitness.

Model de **petit espai privat** seria el cas dels petits gimnasos de barri"

Model **privat- especialista** inclouria instal·lacions privades destinades a un esport concret o a un sector de població molt concret i específic (un exemple seria l'Iradier, gimnàs de dones).

10.5 La valoració dels ciutadans

Les principals conclusions que s'extreuen de l'enquesta sobre hàbits esportius de la ciutat de Barcelona en relació a la producció i provisió d'activitat esportiva són:

- Els usuaris de les instal·lacions esportives municipals analitzades atorguen una elevada importància a la pràctica esportiva dins de la seva vida quotidiana.

- El principal mitjà de coneixement de les instal·lacions esportives entre els entrevistats han estat les referències d'amics/familiars i, en segon lloc, el fet que aquestes instal·lacions estiguin properes als seus domicilis.
- La comoditat de tenir el polisportiu a prop de casa ha estat la principal raó argumentada pels enquestats a l'hora de triar una instal·lació. Això explica que la majoria dels entrevistats acostumen a desplaçar-se caminant al seu centre esportiu.
- Pel que fa a l'ús dels centres esportius:
 - La majoria dels enquestats acostumen a passar al centre entre 1 i 5 hores setmanals.
 - Les activitats més practicades són la natació i activitats aquàtiques i la gimnàstica aeròbica i de manteniment.
- La satisfacció dels usuaris vers la seva instal·lació esportiva ha estat analitzada des de diferents perspectives.
 - A nivell global, els enquestats manifesten una notable satisfacció vers al seu centre esportiu (mitjana de 7,8 punts sobre 10).
 - Entre els aspectes més valorats destaquen la neteja, horaris del centre, qualitat /preu i accessibilitat al centre.
 - L'aspecte menys valorat és l'espai a vestidors i classes.

11. Esport i capital social: L'associacionisme esportiu

La interacció amb la resta de ciutadans per mitjà de grups, associacions i organitzacions és un aspecte constitutiu de la vida dels éssers humans. El mateix succeeix amb el comportament esportiu, que es desenvolupa principalment a través d'una complexa xarxa d'associacions i organitzacions esportives de molt diversa composició i importància, a banda del que té lloc en grups informals constituïts per individus que entren en relació entre sí de forma més o menys espontània i regular per a la satisfacció de les seves necessitats esportives (Ferrando, Puig, Lagardera, 1998:127).

En la nostra societat, les organitzacions són l'instrument fonamental per al desenvolupament de gran part de les funcions socials i per assolir objectius per part dels individus i grups. En relació a l'esport, l'antropòleg Javier Escalera Reyes reflexiona sobre l'esport tant a nivell de pràctica com de seguiment i diu:

"el deporte constituye una de las actividades que proporcionan un contexto básico para la expresión de la sociabilidad de los individuos, para el desarrollo de la interacción social generalizada en las sociedades urbanas contemporáneas. Frente a la disolución de otros contextos e instituciones sociales que propiciaban los espacios para la expresión de la sociabilidad, y favorecidos por el aumento de las posibilidades económicas y del tiempo de no trabajo experimentado por la mayor parte de la población, las actividades deportivas se convierten en uno de los campos que, de modo más diferenciado, caracterizan la acción social de nuestras sociedades" (CSD, 1995:37).

A Espanya, l'Estat i el sector públic s'han constituït en les tres últimes dècades en agents impulsors i gestors de pràctiques esportives molt diverses, en les que té un protagonisme rellevant, encara que no únic, l'esport recreatiu orientat a l'oci i la salut dels practicants. Així, el sistema esportiu a Espanya, des dels petits clubs monoesportius i associacions esportives de barri fins als grans clubs polisportius i les societats anònimes esportives, passant per les federacions esportives i les fundacions esportives municipals, es sustenta en una densa xarxa d'associacions que expressen i reflecteixen el caràcter profundament organitzacional de les societats avançades (Ferrando, Puig, Lagardera, 1998:127).

Per tant, es pot dir que l'associacionisme està destinat, per una banda, a potenciar la participació de la societat en els processos que genera l'Administració pública a l'hora de posar en marxa els serveis i les activitats, recollint les propostes dels ciutadans i facilitant la actuació dels agents socials, i per altra banda, està destinat a flexibilitzar l'acció administrativa apropant-la al ciutadà, compartint la gestió i cooperant en els projectes de les associacions de ciutadans. Així, els criteris sobre els quals es sustenta l'associacionisme són (CSD, 1995:59):

- a) descentralització d'activitats i serveis
- b) proximitat als usuaris, associacions, etc.
- c) equilibri en la distribució territorial de les activitats i serveis
- d) cooperació amb els ens locals.

Segons el Cens d'Entitats Esportives de l'any 1998, a la ciutat de Barcelona hi havia un total de 1027 clubs i entitats esportives amb diferent nombre d'afiliació. Un 15% de les associacions tenien entre 61 i 100 socis, mentre que un 13,5% estaven entre els 101 i els 150 socis. Val a dir que a Barcelona el 75% de les entitats i clubs esportius tenen menys de 200 socis, característica que pot determinar la capacitat

d'influència d'aquests.

Nombre d'associacions en funció del nombre de socis

Nombre de socis	Associacions	%
No consta	60	5,8
< 10 socis	6	0,6
11-20	67	6,5
21-40	124	12,1
41-60	108	10,5
61-100	155	15,1
101-150	139	13,5
151-200	95	9,3
201-300	100	9,7
301-1000	114	11,1
1001-2500	28	2,7
2501-5000	12	1,2
5001-10000	10	1,0
10001-20000	4	0,4
> 20000 socis	5	0,5
TOTAL	1.027	100

Font: Cens d'entitats esportives, 1997-98. Ajuntament de Barcelona.

La incidència de l'esport en el teixit associatiu de la ciutat és fonamental: L'esport és el principal factor d'associacionisme a la ciutat de Barcelona: de les persones associades, el 20,8% ho són de clubs esportius, seguits de lluny per les associacions de veïns (8,6%), les organitzacions culturals (7,2%) i les organitzacions ecologistes/ONG (3,8%).

Segons l'enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, del total de les persones entrevistades un 14,4% diu pertànyer a un club o associació esportiva. Si es té en compte només les persones que fan esport, els associats representen un 21%. Entre els esportistes habituals l'índex d'associacionisme es situa en un 21% i entre els ocasionals en un 18%.

Segons el gènere, el nombre d'homes que pertanyen a un club o associació arriba al 20%, mentre que en les dones aquest percentatge és només del 9%. Per edats, entre 15 i 19 anys l'índex d'associacionisme és del 18%, dels 25 als 54 el nivell es manté en un 15% i a partir dels 55 anys disminueix fins un 9%.

Índex d'associacionisme per edats (percentatge)

	Any 2000
15 a 19 anys	18,2
20 a 24 anys	14,6
25 a 34 anys	15,8
35 a 44 anys	14,4
45 a 54 anys	15,1
55 a 64 anys	12,6
65 a 69 anys	8,7

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

El principal motiu per ser membre d'un club o associació esportiva segons les persones entrevistades, és el fet de que pertànyer a un club és la millor manera de fer esport regularment i també perquè és una bona forma de relacionar-se amb altres persones. Un altres dels motius que es donen és la possibilitat de tenir accés a bones instal·lacions, perquè permeten fer bé l'esport, per practicar esport de forma seriosa i perquè permet trobar-se amb els amics.

Motius per fer-se membre d'un club esportiu

	Any 1999
Millor manera de fer esport amb regularitat	37,6
Pots relacionar-te amb moltes persones	34,1
Permet tenir accés a bones instal·lacions	28,6
Ensenyen a fer bé esport	27,9
Practicar seriosament l'esport que interessa	24
Allà puc trobar als amics	22
M'agrada l'organització que hi ha	15
Pare (mare) pertanyia a un club o associació	12,9
Per poder competir i federar-me	9,8
Altres respostes	13,2
NS/ NC	1

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

En cas dels joves, els factors que intervenen a l'hora de fer-se membre d'un club o associació són la pràctica seriosa de l'esport (incloent ensenyança, instal·lacions i competició), la possibilitat de trobar-se amb els amics i la tradició familiar.

També es posa de manifest que la major part de les persones que pertanyen a un club participen només fent pràctica esportiva (81,2%). Altres persones, en canvi, fan només activitats socials i la minoria realitzen activitats directives o de col·laboració desinteressada.

Activitats principals dels membres de clubs o associacions

	Any 1999
Activitats esportives	81,2
Activitats socials	16,4
Activitats directives o de col·laboració	7,3
Altres	10,1
NS/ NC	0,3

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

D'una altra banda, en relació a les persones que no pertanyen a cap club o associació, els motius que argumenten la seva decisió són bàsicament la incompatibilitat horària, el preu de les quotes i el desconeixement de l'existència de centres adients.

Motius per no fer-se membre d'un club esportiu

	Any 1999
Els horaris no són compatibles	38,5
Troba cares les quotes que s'han de pagar	36,5
No coneix cap club que li pugui interessar	34,3

No li agrada estar associat	25,2
Prefereix fer esport sense sotmetre's a normes d'un club	23,7
Li és molest per les obligacions que implica	17,2
Clubs útils són només per esportistes professionals	5,6
Els esports que li agraden no es poden practicar en els clubs	4,6
Altres respostes	11,9
NS/ NC	4,4

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

Per gènere, les dones argumenten que les quotes són cares i els horaris incompatibles i, els homes prefereixen no haver de seguir la normativa.

En relació a la tendència actual de considerar l'associacionisme com a principal element configurador del capital social, s'ha de fer referència a que el volum, la fortalesa i consistència de les associacions a Espanya és força dèbil, tot i que Catalunya és una de les comunitats autònomes que tradicionalment ha comptat amb una major presència de capital social. De totes maneres, és interessant constatar que en els últims 25 anys, amb la instauració de la democràcia i la descentralització a Espanya, les associacions de Catalunya han perdut cert vigor en relació a altres territoris (Mota, 2001).

Si bé aquesta és una tendència que s'observa al conjunt del moviment associatiu, podem destacar que en relació a l'associacionisme esportiu, Barcelona disposa d'una densa i rica xarxa de clubs i entitats que poden assumir i col·laborar en la construcció de Barcelona com a ciutat per a la pràctica esportiva.

3.9 Els valors associats a l'esport

12. El valor educatiu de l'esport

Després de la família, el sistema educatiu és el nivell pel qual la cultura esportiva penetra en el teixit social. L'escola, a través d'una determinada xarxa de relacions simbòliques, consolida i fa néixer actituds positives front a la pràctica esportiva. La importància d'aquest procés radica, en primer lloc, en la valoració que fan els pares del tractament que de l'esport es fa a l'escola com a element més de qualitat educativa. Encara que els propis pares no siguin practicants habituals, atorguen a l'activitat esportiva una significació altament formativa i saludable. En segon lloc, la importància es centra en el fet que l'escolarització obligatòria permet l'accés a la totalitat de la població infantil i juvenil al món de l'esport, tot i que en alguns casos la situació familiar no hagi possibilitat tal inclinació.

Malgrat això, no podem deixar de banda el progressiu protagonisme de l'educació no formal, d'aquí que avui hagi de prestar-se especial atenció als mitjans de comunicació de masses i, sobretot, a la televisió, que "ha convertit als ciutadans de l'últim terç del segle XX en cosmopolites domèstics, donat que ha introduït el món a casa". (García Ferrando et al., 1998).

Tenint en compte les limitacions de l'esport com a agent socialitzador, podem afirmar que la pràctica esportiva regular té efectes molt positius per a la qualitat de vida i la salut de les persones en general però també poden esdevenir un important element de cohesió social. Són en els centres escolars on la majoria de persones s'inicien en la pràctica esportiva, i és aquí on es necessiten tenir més en compte els efectes positius de l'esport com a factor integrador en el camp de la igualtat, les persones discapacitades, la multiculturalitat, de gènere, etc.

12.1 El congrés de esport escolar i educació física en edat escolar

L'any 1998 Barcelona va esdevenir un punt de referència per a l'esport i l'educació atès que es varen organitzar els congressos d'Esport i Educació Física en edat escolar i el Congrés d'Esport per a Tothom i els reptes mundials per a l'educació ambdós amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona. Les principals línies d'actuació i conclusions foren les següents:

Principals línies d'actuació del Congrés Esport i Educació física en edat escolar

Fer realitat el dret a l'esport per a tots els escolars. Reclamem que l'esport formi part del salari mínim educatiu que han de rebre tots els escolars. Reclamem l'escolarització esportiva per a tothom: el dret de fer esport amb qualitat tècnica i educativa. Considerem l'escola com el nucli bàsic d'iniciació i promoció de l'esport. Les administracions educatives i esportives han de garantir l'exercici d'aquest dret. El projecte educatiu de l'escola és un projecte ciutadà, un espai de trobada i de diàleg, on participen famílies, alumnat, tècnics i tècniques, associacions esportives i professorat.

Definir una cultura esportiva educadora. Cal un disseny educatiu permanent, que es modifiqui i s'executi constantment. El contingut educatiu ha de respondre a les necessitats i els problemes dels joves, i ha d'ajudar a assolir els objectius del sistema educatiu. Hem de ser conscients del contingut educatiu de l'esport. Educar vol dir contribuir a la formació d'una ètica esportiva que rebutgi tota forma de violència, de racisme i d'intolerància.

Augmentar el nivell de participació esportiva de les noies creant oferta esportiva a

l'escola, els clubs i el territori, en la competició i en el lleure, i reduir les diferències amb els nois. L'esport femení és una eina per a l'educació de les noies, un mitjà per refermar la personalitat, per guanyar autonomia, per desvetllar capacitats i per a la igualtat d'oportunitats.

Donar a l'alumnat el poder d'actuar: passar de l'esport per a ells i per a elles a l'esport amb ells i amb elles. Afavorir els processos de participació de l'alumnat en la presa de decisions i en totes les funcions de l'organització. Tots han de ser membres actius i els joves i les joves han de ser, a més, protagonistes en la construcció de l'associació esportiva en el centre escolar propi. De consumidors de l'esport, els esportistes esdevenen aprenents de la responsabilitat col·lectiva, de l'exercici de la llibertat i de l'autoorganització democràtica: ciutadans actius i responsables. L'esport escolar esdevé un espai nou de relació entre professorat i alumnat i de nous vincles entre joves i adults.

Fer un salt qualitatiu en l'educació secundària: cal un pla especial de promoció esportiva en aquests centres. El fenomen de l'abandonament de l'esport unit a l'èxit de les activitats passives de lleure, amb fortes càrregues d'individualisme i aïllament, comporten un augment del sedentarisme i un empobriment físic dels joves i les joves en un moment molt important del seu procés de formació i integració. L'esport del jovent ha de ser una afirmació de la seva pròpia cultura amb motivacions i valors propis. Els joves i les joves faran l'esport que decideixin.

L'educació física, el cos i el moviment estan reconeguts per la nova Llei d'educació com a eixos fonamentals de l'educació. Aconseguir que la societat reconegui la rellevància de l'educació física en el sistema educatiu és imprescindible per consolidar la implantació de la reforma educativa.

Difondre el paradigma de l'activitat física entesa com una pràctica de benestar per a l'adquisició d'hàbits positius i potenciar un estil de vida saludable. Fer arribar aquesta concepció a les famílies per incidir en la revaloració de l'àrea d'educació física.

Diversificar el programa d'activitats. Fer el sistema esportiu escolar més ric, més polivalent, més adaptat a totes les motivacions i tots els interessos. Oferir experiències físiques i esportives diverses: pluralitzar l'esport, fent-ne possible la pràctica a través de la potenciació dels espais no convencionals de la ciutat.

Definir les titulacions necessàries per a l'exercici professional i millorar la formació dels tècnics de l'esport, com a factors clau per assegurar la qualitat educativa. Tota activitat esportiva ha de ser dirigida per tècnics i tècniques titulats i amb formació pedagògica.

Aconseguir que tots els centres escolars estiguin dotats amb els espais esportius necessaris per desenvolupar les activitats físicoesportives de l'alumnat, segons marca la legislació actual. Aquests espais han de tenir les condicions necessàries per formar part de la xarxa bàsica d'equipaments esportius de la ciutat.

Enfortir la capacitat organitzativa de les associacions de mares i pares, del Consell de l'Esport Escolar de Barcelona i de les associacions esportives i els clubs. Impulsar al màxim la coordinació i la col·laboració de tots els sectors i agents implicats en l'educació física i l'esport. Fomentar el treball coordinat, la reflexió conjunta, l'ajuda mútua i la cooperació entre l'esport i l'educació i entre l'esport escolar i l'esport federat.

Posar en marxa una estratègia de gestió dels espais esportius escolars fora de l'horari lectiu que permeti la màxima rendibilitat social i esportiva. Cada escola ha de tenir un projecte de gestió dels seus espais esportius.

Garantir que l'esport es practiqui en condicions de salut i seguretat. L'esport ha de ser una eina de prevenció promotora d'una educació per a la salut per a tota la vida.

Críteris educatius de l'esport

El dret a l'esport significa rebre un actiu físic i esportiu per generar una activitat esportiva durant tota la vida, un estil de vida saludable i una activitat positiva per participar en l'associacionisme esportiu: l'esport escolar esdevé una inversió de futur com a font d'aprenentatge permanent.

Reivindicar un esport per a tots a l'escola significa lluitar per la qualitat de l'ensenyament, significa aplicar la reforma educativa en el sentit més estricte. Un bon funcionament de l'activitat esportiva és, i ho serà cada vegada més, un indicador de la qualitat educativa de l'escola. La importància que atorga la reforma educativa a l'ensenyament de valors, actituds i comportaments confereix a l'esport una capacitat educadora més enllà dels límits de l'educació formal: no hi ha aprenentatge de valors sense una pràctica real. Demanem una reflexió pedagògica sobre les possibilitats educadores de l'esport, sobre la relació entre el que s'ensenya a l'escola i la vida quotidiana i l'oportunitat d'influir en l'activitat de l'alumnat dins i fora l'escola.

Reclamem una nova relació escola- esport. És necessari superar recels, desconfiances i prejudicis entre el món de l'escola i el món de l'esport. Cal establir vincles de connexió i reflexió comuna en tots els àmbits, que facin possible una influència mútua molt necessària per fer una escola més esportiva i un esport més educador.

Demanem una profunda renovació pedagògica i tècnica de la iniciació esportiva per a tots. L'excés competitiu, els tecnicismes, l'afany del resultat immediat i la còpia del model d'esport dels adults empobreixen tant l'activitat tècnica com l'educadora de la iniciació esportiva. Cal una nova relació entrenador- esportista, basada en les tendències educatives que reclamin una actitud participativa de l'esportista en els processos d'aprenentatge.

L'esport escolar ha de ser un aprenentatge de la ciutadania i del civisme, un espai de participació democràtica de l'alumnat.

Considerem necessari crear una actitud solidària i cooperadora: cal posar en marxa iniciatives que fomentin l'ajut dels que fan esport cap als que no en fan, dels que en saben més cap als que no en saben tant, per tal de compartir habilitats, experiències i coneixements diversos. L'esport se situa com un espai educador per a la solidaritat i la igualtat.

S'ha d'experimentar la diferència i la diversitat en l'esport. Cal fer un esforç per assegurar la participació de les minories ètniques i culturals en les competicions esportives. Cal assegurar l'accés a l'esport als escolars amb menys aptituds físiques, poc competitiu o amb alguna discapacitat física, psíquica o sensorial. Cal educar per fer compatibles la lluita i el desig de guanyar amb el respecte i la convivència amb els altres. L'esport, com a senyal d'identificació individual i col·lectiva, no significa l'exclusió, l'eliminació o el menyspreu de l'altre.

L'esport sol, no educa. El caràcter educador de l'esport depèn directament dels entrenadors, dels pares, de les mares i de l'entorn social. Cal una coordinació de tots els agents influents per assegurar les condicions educatives de l'activitat i la competició esportives.

Sovint hem de sentir dir que "els nens saben perdre; els adults, no". Els adults hem d'utilitzar la competició esportiva escolar per educar les pròpies emocions: és el millor servei educatiu que podem fer als nostres infants.

Hem de ser capaços de convertir en oportunitats educadores els missatges positius i negatius sobre l'esport que rebem a través dels mitjans de comunicació.

Apel·lem a la responsabilitat dels esportistes d'alt nivell, els dirigents esportius i el mitjans de comunicació perquè siguin conscients de la influència que exerceixen sobre els nois i les noies. Els demanem un compromís ferm per a la defensa de l'esportivitat i, en especial, el respecte pel contrari. Denunciem les actituds irresponsables d'alguns dirigents que perverteixen la imatge de l'esport i provoquen reaccions d'agressivitat i intolerància.

Cal que a l'escola, dins de l'horari lectiu, els escolars aprenguin els valors educatius de la competició esportiva. L'escola ha d'orientar les primeres passes de l'experiència esportiva de competició. Renunciar a aquest repte és renunciar a influir en el comportament esportiu fora de l'horari escolar.

Un dels elements que també cal tenir en compte en relació a l'esport a l'escola són els relacionats amb els valors que en l'esport es poden promoure. Existeix un cert temor en determinats àmbits educatius quant a l'excessiva competitivitat i violència associada a certes pràctiques esportives. L'enquesta sobre pràctica esportiva a la ciutat de Barcelona recull com a principal punt negatiu la violència associada a l'esport. Per aquesta raó cal vetllar per que l'esport a l'escola ajudi a educar en valors positius i pro socials.

En aquest sentit, La Taula de l'Educació Física i de l'Esport en Edat Escolar de Barcelona ha impulsat la campanya "Compta fins a tres" per promoure i potenciar els elements positius de l'esport i el valor educatiu d'aquest.

Recomanacions de la campanya "Compta fins a tres"

- 1 Informeu-los i assessoreu-los en la tria de l'esport, promovent que siguin ells i elles els que tinguin la darrera paraula
- 2 Practiqueu algun tipus d'esport o activitat física, oferint un estil de vida actiu
- 3 Valoreu el desenvolupament físic i la salut dels programes esportius abans que el rendiment
- 4 Animeu i aplaudiu tant les bones jugades com l'esforç durant les competicions
- 5 Aplaudiu les bones jugades de l'equip contrari independentment del resultat
- 6 Recolzeu la tasca de l'entrenador/a i no digueu instruccions tècniques que puguin contradir-lo
- 7 Respecteu les regles de l'esport i les decisions arbitrals encara que siguin equivocades
- 8 Promoveu el respecte i les bones relacions amb els seguidors de l'equip contrari
- 9 Ensenyeu-los a tenir cura de les instal·lacions i material esportiu
- 10 Col·laboreu en les tasques de suport i organització de l'equip i de l'entitat

Font: Direcció d'Esports. Ajuntament de Barcelona

13. Els actes esportius com element d'identitat i projecció

Optar per l'esport és optar pel benestar de les persones i la cohesió social de la ciutat. La pràctica esportiva és un àmbit privilegiat per aprendre i viure els valors més positius i més necessaris de la convivència: el respecte a la diversitat, l'exercici de responsabilitats i compromisos cívics, l'adquisició de noves competències personals i socials o la creació de vincles de pertinença a una comunitat.

Podem afirmar que la pràctica esportiva generalitzada a la ciutat de Barcelona, especialment en els actes de participació multitudinària, és un fet característic i definitori de la ciutat de Barcelona.

D'entre aquests esdeveniments destaca la Cursa que cada any organitza "El Corte Inglés" amb xifres de participació que superen els 50.000 participants.

Esmentar com a festes emergents quant a nombre de participants la Festa de la Bicicleta que l'any 2000 va assolir els 40.000 participants i la cursa de la Mercè.

Participació en els actes esportius realitzats a Barcelona

	2000	1999
XXII Cursa El Corte Inglés	56.414	54.152
Festa de la Bicicleta	40.000	36.000
Cursa de la Mercè	12.129	10.040
Festa dels patins	10.813	15.000
Jean Bouin	5.716	4.000
Festa de la Platja	5.000	6.500
Cursa de bombers	4.000	
Cursa San Silvestre	3.127	
Cursa i caminada popular Collserola	3.082	4.000
Marató de Catalunya	3.025	2.800
Un dia per la dona	2.500	4.500
Mitja Marató de Barcelona	2.450	2.500
Finals CEEB	?	10.000
Festa Ping Pong	?	6.000
3x3 Street Ball	?	2.100
	148.256	163.292

Font: Ajuntament de Barcelona. Anuari estadístic.

La participació popular dels barcelonins en actes esportius reforça la imatge esportiva de la ciutat. Ja s'ha posat de manifest en l'apartat dels llocs i els escenaris de la pràctica esportiva de la ciutat, la importància de les festes populars al carrer quant al nombre d'actes i el nombre de participants. Mantenir i dinamitzar la participació multitudinària dels barcelonins en les festes esportives populars és un element necessari, encara que no suficient, per a reforçar la imatge esportiva de Barcelona i, alhora, permet potenciar la densa xarxa social de la ciutat

Finalment assenyalar com a fet específic de la ciutat de Barcelona la continuïtat que s'ha donat al gran nombre de persones que durant el Jocs Olímpics varen col·laborar com a voluntaris i que posteriorment s'han integrat en xarxes de voluntaris esportius que col·laboren en determinats actes.

14. Esport i salut.

La relació entre esport i salut es remet a l'època dels Grecs. Existeix prou evidència científica en quant a la relació positiva entre les persones que practiquen activitats esportives i un millor estat de salut. Fins i tot existeixen certes evidències que relacionen la pràctica esportiva i una menor incidència de determinades malalties (cardiovasculars, càncer de colon, hisquèmia, ¹¹ ...) així com una més alta esperança de vida de les persones que el practiquen.

El fenomen de l'esport com a instrument que permet millorar la salut no és nou. L'enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols de l'any 1990 posava de manifest que la majoria dels espanyols estaven d'acord en el fet que l'esport permet estar en bona forma física i que és una font de salut. En aquest sentit, les darreres dades de l'enquesta del 2000, reforcen aquesta concepció de l'esport com a instrument per a la millora física i de la salut. Així, a l'any 2000, un 99% de les persones entrevistades estaven d'acord en que l'esport permet estar en forma i és una font de salut.

Grau d'acord amb les diverses formes d'entendre el que és l'esport (molt d'acord)

	2000	1990
L'esport permet estar en forma. L'esport és font de salut	99	93
Fer esport permet relacionar-se amb els demés i fer amics	92	77
L'esport és com una "válvula de escape" per a alliberar saludablement l'agressivitat i el mal humor	88	75
Fer esport permet viure intensament i ajuda a trencar la monotonia de la vida diària	85	60
L'esport ajuda a superar obstacles en la vida. És un mitjà per a educar-se i disciplinar-se	80	70

Font: Enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols, 2000. Consejo Superior de Deportes.

Tanmateix, seguint la tendència de l'enquesta de 1990 sobre els hàbits esportius dels espanyols, a l'any 2000 un gran nombre d'espanyols s'identifica amb la concepció d'esport- salut, és a dir, s'entén l'esport com una activitat que permet adquirir, mantenir o millorar la forma o condició física. Aquesta concepció de l'esport com a instrument per al cultiu de la salut pot explicar-se, segons Garcia Ferrando, per la bonança econòmica i les formes sedentàries de vida de les societats actuals, que creen greus problemes de sobrealimentació, obesitat i patologies varies derivades de la manca d'activitat física (Garcia Ferrando, 2001).

¹¹ Sports in Canada: Everybody's Business.

Significats de l'esport que millor s'aproxima al que entén la població espanyola com a esport

	2000	1990
Esport salut. L'esport permet estar en forma	66	59
Esport "válvula de escape". Allibera l'agressivitat	11	10
Esport com a relació social. Permet fer amics	10	9
Esport com a aventura personal. Permet viure més intensament	5	7
Esport com a formador de caràcter. Ajuda a superar obstacles	4	4
NC	4	11

Font: Enquesta sobre els hàbits esportius dels espanyols, 2000. Consejo Superior de Deportes.

L'enquesta sobre hàbits esportius de Barcelona, seguint la tendència de l'Estat espanyol, posa de manifest que l'aspecte que més agrada de l'esport, i molta distància de la resta, és que permet estar en bona forma física (74,3% dels entrevistats). En relació a la salut, un altre element molt valorat de l'activitat física és que permet relaxar-se (30,8%).

Aspectes que més agraden de l'esport

	1999
Permet estar en bona forma física	74,3
Serveix per relaxar-se	30,8
L'ambient de diversió i entreteniment	24,0
Permet trobar-se amb els amics	20,9
És una forma d'educar	20,5
Permet experimentar amb la natura	14,0
L'espectacle que ofereix	6,7
La competició	6,5
Altres	0,2
Res	0,9
NS/ NC	0,1

Font: Enquesta d'hàbits esportius a Barcelona, 1999. Ajuntament de Barcelona.

Pel que fa a l'esport i la salut es detecten diferències en funció del gènere. Els homes i els joves argumenten que els aspectes que més les hi agraden de l'esport són la diversió, el motiu de trobada amb els amics, la competició i l'espectacle. Per contra, les dones valoren més la forma física, la relaxació i la vessant educativa de l'esport.

El principal motiu de la pràctica esportiva, segons l'enquesta d'hàbits esportius és per mantenir-se en forma (67,1% dels entrevistats), la qüestions de la salut ocupa el tercer lloc amb un percentatge de 54,6% de les persones entrevistades. Val a dir que entre les persones que no practiquen esport per motius de salut representen, només, un 19,4% del total de persones entrevistades.

En relació al gènere, els homes que fan esport per motius de salut representen el 46,6% del total d'homes entrevistats, en canvi el percentatge de les dones que fan esport per motius de salut arriba dins al 62,9% del total de dones entrevistades.

Segons els perfils de practicants, pels esportistes regulars fer esport significa fer

exercici físic i manteniment, per els que fan activitat física regular millorar la salut i, pels esportistes ocasionals significa diversió, evasió i una excusa per a trobar-se amb els amics.

També és important tenir en compte que els canvis en l'estructura demogràfica dels barcelonins (increment esperança de vida, caiguda de la natalitat i envelliment de l'estructura d'edat de la població) comporten conseqüències quant a la pràctica i hàbits esportius del conjunt de la població, així com canvis quant a la tipologia d'oferta esportiva i instal·lacions i activitats adreçades al conjunt de la ciutadania.

Un altre aspecte important del binomi esport- salut que cal remarcar és l'avantatge que des del punt de vista econòmic pot comportar l'activitat física en la vida quotidiana dels ciutadans. En aquest sentit, podem dir que l'increment de la pràctica esportiva per part del conjunt de la població comporta estalvis de costos per a la seguretat social. Algunes dades il·lustratives són:

- Si una persona practica esport regularment al llarg de tota la vida podria estalviar a la Seguretat Social 82.083 ptes. a l'any en malalties cardiovasculars¹².
- Només a la Regió Metropolitana de Barcelona l'estalvi per al sistema sanitari podria arribar fins als 164.000milions de pessetes l'any.¹³

Per últim, només posar de relleu que la promoció de la salut per mitjà de l'exercici físic es concreta en un ampli ventall multisectorial d'iniciatives. Aquest ventall hauria d'abastar els camps de la competició esportiva, el temps lliure, els serveis socials i del benestar, la rehabilitació i la fisioteràpia i la investigació en medicina esportiva, entre d'altres. L'esport com a instrument de millora de la salut és un camp en plena efervescència i sotmès a grans canvis. En aquest moment es comencen a conèixer les característiques fonamentals de l'activitat física dels nens en edat escolar, i es desconeixen encara els seus determinants o el seu impacte sobre la salut dels barcelonins (Plasència; Bolívar).

15. Programes esportius com a eina de treball social

La ciutat és a la vegada *urbs*, *civitas* i *polis*. *Urbs* es refereix a l'aglomeració urbana, territori definit, densitat demogràfica i diversitat social i funcional. La *civitas*, és la ciutat com a lloc productor de la ciutadania i l'àmbit d'exercici de la ciutadania, entenen per ciutadania un status que reconeix els mateixos drets i deures a tots els que viuen i conviuen en un mateix territori caracteritzat per una forta continuïtat física i relacional i una gran diversitat d'activitats i funcions. Per últim, la ciutat és també la *polis*, el lloc de la política, del poder, de la participació i de la representació en les institucions i també, de l'oposició al poder i del canvis en el poder. La qüestió és, per tant, com les polítiques d'espais públics contribueixen a fer ciutat en els territoris urbanitzats, a crear condicions d'urbanitat o *civitas* i a facilitar la participació i la innovació en polítiques democràtiques. Així, els espais públics poden ser una resposta eficaç a tres tipus de reptes: urbanístic, sociocultural i polític (Borja, Muxí, 2001).

I és precisament dins d'aquesta concepció de ciutat que es pot emmarcar la pràctica

¹² Elaboració pròpia extrapolant xifres de Canadà.

¹³ Elaboració pròpia extrapolant xifres de Canadà.

esportiva com a eina per assolir parts dels reptes als quals la ciutat ha de donar resposta. En especial, l'esport i la pràctica esportiva poden esdevenir un instrument eficaç per al repte sociocultural de la ciutat, és a dir, poden ajudar a que l'espai públic compleixi una funció d'integració complexa, que combini una funció d'universalització amb una funció comunitària o de grup, perquè la socialització és un procés que requereix tant la relació de tots i en totes direccions com la integració de grups de referència d'edat, de cultura, de classe (Borja, Muxí, 2001).

En aquest sentit, el repte està en desenvolupar la funció instrumental de l'esport en quant a generador d'integració i cohesió social. Ara bé, hem de ser conscients de les limitacions que l'esport té envers les polítiques públiques de benestar social. L'esport ha de ser un mitjà i no una finalitat, donat que l'esport per si mateix no soluciona les qüestions socials que ha d'afrontar la ciutat però sí que pot constituir-se com un mitjà important per assolir o si més no apropar-se als reptes de cohesió i d'integració social.

15.1 Programes esportius de reinserció social per a drogodepenents

Alguns exemples dels principals usos de l'esport com a eina d'integració i cohesió social es produeixen en àmbits com la drogodependència, els centres penitenciaris i la immigració.

En aquest cas utilitzarem la informació que ha proporcionat Àmbits Esport, institució que desenvolupa programes de reinserció social i que ofereix un bona pràctica de l'esport com a instrument d'integració social.

L'objectiu d'aquests programes és afavorir el manteniment de l'abstinència de drogues i la reinserció social de persones en tractament per drogodependència. En aquests programes es busca aplicar els beneficis físics i psicosocials que aporta la pràctica esportiva en el tractament d'aquest col·lectiu.

De les 298 persones que van iniciar el programa de reinserció social per a drogodependents a l'any 2001, 216 van començar l'activitat esportiva en un gimnàs de la comunitat.

A aquestes s'afegeixen 72 persones que van començar l'activitat durant l'any 2000 i que van continuar en el 2001. En el moment de tancar l'any 2001, 115 persones feien ús de les instal·lacions esportives concertades amb una mitjana de 165 dies de permanència.

Des del 1998 fins al 2001 els usuaris que van participar en el programa de reinserció social van estar una mitjana de 5 mesos i el nombre de baixes degut a recaigudes només representa només un 1% del total de baixes per any.

Font: Memòria 2001. Àmbits Esport

15.2 Programes esportius de reinserció social per a interns de centres penitenciaris

L'objectiu d'aquests programes torna a ser la reinserció social d'interns de centres penitenciaris per mitjà de l'esport.

Durant l'any 2001, 66 persones (53 homes i 13 dones) van estar derivats des de

diversos centres penitenciaris per a iniciar el programa de reinserció per a interns de centres penitenciaris. La mitjana d'edat d'aquestes persones és de 32,3 anys. D'aquests 66 casos, un 72,7% (48 casos) van iniciar la pràctica d'exercici en les instal·lacions esportives. La mitjana de dies de permanència en el programa al finalitzar el any fou de 194 dies.

Font: Memòria 2001. Àmbits Esport

Bibliografia

- Ajuntament de Barcelona. Direcció Esports: *Memòria dels anys 1998, 1999, 2000*. Barcelona
- Ajuntament de Barcelona: *Enquesta sobre els hàbits esportius a Barcelona, 2000*. Barcelona
- Ajuntament de Barcelona (1999): *Esport, salut i lleure*. Barcelona
- Ajuntament de Barcelona: *Memòria Estadística de la ciutat de Barcelona., 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002*.
- Ajuntament de Barcelona: *Per una ciutat compromesa amb l'educació*. Volum 2. Barcelona: IMEB.
- Ajuntament de Barcelona: Congrés de l'Educació física i l'esport en edat escolar a la ciutat de Barcelona. Ponències. Barcelona. 1998.
- Ajuntament de Barcelona (1999): *Una escola més esportiva i un esport més educatiu. Conclusions del Congrés de l'Esport i L'Educació Física en Edat Escolar a la ciutat de Barcelona*. Barcelona: IMEB.
- Ajuntament de Barcelona. *Barcelona, en forma. L'esport a Barcelona. 1992-2002*. 22 de juliol de 2002. Direcció d'esports.
- Ajuntament de Barcelona - CRECS. *Enquesta als professionals de l'esport*. Any 2002.
- Àmbits Esport: *Memòria 2001*.
- Ajuntament de Barcelona. *Principals temàtiques socials. Pla integral dels serveis socials de Barcelona* Ajuntament de Barcelona. 1996.
- Alonso, Txema. "De Barcelona a Atlanta: la evolució en la normalització del deporte adaptado" (**SIIS Centro de Documentación y Estudios**, Fundación Eguía-Careaga, San Sebastián))
- Barriga, Carola; Solana, Anna (2000): *Èlit també s'escriu en femení*. Barcelona: Diputació de Barcelona
- Batalla, Albert; Carranza, Marta (1999): *"Educació física i esport". Projecte Educatiu de Ciutat*. Barcelona: IMEB
- Batlle Bastardas, Albert. "El Paper dels ajuntaments en l'esport escolar". Jornades de l'Esport escolar UCEC. Octubre 1999.
- Bolivar, Ignasi; Plasencia, Antoni: *Salut i Activitat física*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona
- Borja, Jodri; Muxí, Zaida (2001): *L'espai públic: ciutat i ciutadania*. Diputació de Barcelona.
- Canyelles, Antònia; Rovira, Josep (1995): "Els hàbits esportius de la població barcelonina, 1995", en *Barcelona societat* núm. 5

Carrogio, Marc (1996): *Patrocinio deportivo. Del patrocinio de los juegos olímpicos al deporte local*. Barcelona: Ariel Comunicación.

Consejo Superior de Deportes (1995): *El Asociacionismo Deportivo*. Madrid: Consejo Superior de Deportes.

Consejo Superior de Deportes (1995): *La función del deporte en la sociedad*. Madrid: Consejo Superior de Deportes.

García Ferrando, Manuel (2001): *Los españoles y el deporte: practicas y comportamientos en la última década del siglo XX. Encuesta sobre hábitos deportivos de los españoles, 2000*. Madrid: Consejo Superior de Deportes.

García Ferrando, Manuel; Puig, Núria ed. (1998): *Sociología del deporte*. Madrid: Alianza Editorial

Heineman, Klaus (1998): *Introducción a la economía del deporte*. Barcelona: Editorial Paidotribo.

Latiesta, Margarita et al. (1998): "Interconexión entre deporte y turismo". *Investigación Social y Deporte* núm.4.

Maza, Gaspar (2002): "El deporte y su papel en los mecanismos de reproducción social de la población inmigrada extranjera", en *Apunts Educación física y deportes*.

Meynaud, Jean (1972): *El deporte y la política*. Editorial hispano europea.

Moragas, Miquel de. Botella, Miquel, ed. (1995): *Les claus de l'Èxit. Impactes socials esportius econòmics i comunicacionals de Barcelona 92*. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics.

Moragas, Miquel; Moreno, Ana Belén. Document de Treball. Comentaris al pla estratègic del sector esportiu de Barcelona.

Niubó, Rafel (2001): "L'esport per a tothom". Octubre 2001

Puig, Núria (2002): "Deporte y cultura: género y nuevos y no tan nuevos espacios sociales", ponencia presentada en la XIX Semana galega de filosofía. Pontevedra 1-5 abril de 2002

Pujades, Xavier; Santacana, Carles (1999): *Deporte, Espacios y Sociedad en la formación urbana de Barcelona 1870 a 1992*. Barcelona: Fundació Barcelona Olímpica

Sport Panel. Libro Blanco "Escenarios de Desarrollo del sector de artículos deportivos".

Truño, Enric (1987): *La ciutat de les anelles. L'esport a la Barcelona olímpica*. Barcelona: Edicions 62.

Van den Berg, Leo et. al. (2000): *Sports and City Marketing in European Cities*. Rotterdam: Euricur.

Zaragoza, Ángel; Puig, Núria (1990): *Oci, esport i societat*. Barcelona.